

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Civilisztikai Tudományok Intézete
Agrár- és Munkajogi Tanszék

Az ÉLBÁI és a méz, avagy a magyar méz jogi sorsa az Európai Unióban

Készítette: Csordás Levente
FB422N
J-404

Konzulens: Dr. Olajos István
Egyetemi docens

Miskolc 2012

TARTALOMJEGYZÉK

1	BEVEZETÉS.....	1
2	A MÉHÉSZET.....	3
2.1	A MÉHÉSZET JELENTŐSÉGE.....	3
2.2	A MAGYAR MÉHÉSZET HELYZETE.....	4
2.3	A MINŐSÉGBIZTOSÍTÁS.....	5
2.4	A NÖVÉNYVÉDŐSZEREK ÉS A MÉHEK.....	7
2.5	A MÉHÉSZET PÉNZÜGYEI.....	7
3	AZ ÁGAZAT SZABÁLYOZÁSA.....	9
3.1	A MÉZTERMELÉS SZABÁLYOZÁSA.....	10
3.2	A MÉZKERESKEDELEM SZABÁLYOZÁSA.....	14
3.3	A HATÓSÁGI ELLENŐRZÉS SZABÁLYAI.....	14
4	AZ ÜGY KRONOLÓGIÁJA.....	18
4.1	A HATÓSÁGI ELJÁRÁS ÉS AZ ELSŐ BÍRÓSÁGI DÖNTÉS.....	18
4.2	A FELEK ÉRVEL.....	19
4.3	A SZAKÉRTŐI VÉLEMÉNY.....	23
5	A HATÁLYOS SZABÁLYOZÁS KRITIKÁJA ÉS ÖSSZEFOGLALÁS.....	28
5.1	A MÉZÉRT VALÓ FELELŐSSÉG.....	28
5.2	AZ BÍRÓSÁGI ELJÁRÁS KRITIKÁJA.....	29
5.3	A SZABÁLYOZÁS KRITIKÁJA.....	30
6	BIBLIOGRÁFIA.....	33
7	JOGSZABÁLYJEGYZÉK.....	36
8	MELLÉKLETEK.....	38

1. BEVEZETÉS

A dolgozat a B-A-Z Megyei Élelmiszerlánc-biztonsági és Állategészségügyi Igazgatóság egy ismert méhészet ellen indított több hatósági eljárását mutatja be több megközelítés irányából végigkísérve azt az első hatósági ellenőrzéstől a jogerős bírósági döntésig. E közben feltárássra kerülnek a hatósági eljárások egyes – esetenként vitatható – intézkedései, döntései és az ügyfél érveinek magva. Az egyes vitatható jogi aktusok tekintetében alternatív megoldás kerül lefektetésre.

Minden gazdasági ágazat léte és gyarapodás nagyban függ az államhatalom és az ágazat viszonyától, ami nincs másként a méhészet esetében sem. Az állami akarat természetesen a jogszabályokban jelenik meg. Viszont egyes jogszabályok tág keretei miatt a jogalkalmazóknak alkalmuk nyílik arra, hogy eltérő értelmezéssel éljenek. Az ilyen eltérő értelmezés esetén különösen fennáll az a lehetőség, hogy a jogszabály célja és az alkalmazásának eredménye eltér. A dolgozat erre figyelemmel elemzi a döntések láncolatát, amely végül az ügyfél szankcionálásához vezetett.

Az ügy különlegességét az adja, hogy a méhészet is, mint általában a mezőgazdasági és állattenyésztési ágazat hazánk nemzetközi megítélésének egyik sarokpontja. Értve ez alatt a gazdasági szerepvállalást és az ágazat jogszabályi kereteit. Az Európai Unió által adott jogszabályi keretek különösen érintik az egyes élelmiszereket, elsősorban azok minőségi emberi fogyasztásra alkalmasságának szempontjából. E miatt fokozatosan kiépülő és egyre szigorodó feltételeknek kell megfelelnie az egyes élelmiszereknek. A hatósági döntések egyik alapját képező jogszabály viszont olyan mértékben vár el szennyeződéssmentességet az antibiotikum maradványok tekintetében, hogy azt egyik hazánkban működő akkreditált élelmiszervizsgáló laboratórium sem képes kimutatni. A vizsgált minták mindegyikében egy, a pontosságában egyedülálló brémai laboratórium volt képes kimutatni maradványértékeket. Ezt még hozzá olyan alacsony mennyiségben, hogy a kimutatott és szankcionált mennyiség több nagyságrenddel alacsonyabb volt, mint az ügyfél által fellebbezésében hivatkozott hús, húskészítményekben megengedett határérték.

A dolgozatban a feldolgozott hatósági eljárás és a szabályozás által adott több kérdésre is keresem a választ. Az ügy egyik sarkalatos kérdése, hogy a méh beletartozik-e a szabályozásban hivatkozott valamennyi faj fogalomba? A kimutatott farmakológiai maradványértékekre valójában mennyi a beavatkozási határérték, illetve van-e egyáltalán ilyen határérték? A méztermelés hazai felépítése megfelel-e az élelmiszerláncban fellelhető nyomonkövethetőségi

feltételeknek? Hogyan kapcsolódik a méz az élelmiszerlánc szabályozásba? Illetve mi a méztermelés és az állategészségügy viszonya?

A dolgozat befejezéseként néhány de lege ferenda javaslatot fogalmazok meg azok szükségességét is elemezve, rámutatva ezzel az ágazat szabályozásának bizonytalan elemeire.

2. A MÉHÉSZET

A méhészet az elsődleges növénytermesztésre épülő másodlagos hasznosítású agrártevékenység. Az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló törvény a méhészeti tevékenységet erdei haszonvételnek minősíti¹. A méhcsaládok valamennyi virágot látogatnak, de virágokból nyerhető nektár cukortartalma eltérő, ezért a méhészek jellemzően a fontosabb mézelő növények mellé telepítik ki a mézcsaládot, amelyek így a saját ellátásukon túl képesek fölösleget is termelni. Az ilyen növényfajták a fehér akác, a lucerna, a napraforgó, a repce stb. Egy jó termelőképességű mézcsalád az akácvirágzás 10-14 napja (1. melléklet) alatt képes kb. 30 kg mézet is termelni fölöslegbe. A méhcsaládok átlagosan a kaptártól 3000 méterre tudnak nektárt hordani, így jól behatárolható a mézelő terület.

A magyar méztermelés kedvező időjárási feltételek mellett meghaladja az évi 16 ezer tonnát, mellyel az Európai Unió jelenlegi méztermelő országainak rangsorában a harmadik, negyedik helyet tölthetné be. A magyar méz az Európai Unióban elismert minőségű terméknek számít, ráadásul termelésünk 50 százaléka az Unióban viszonylag ritka akácméz². Más mézek termelése egyes tájegységekre korlátozódik.³ Ilyen a facéliából, mustárból, olajretekéből, levendulából, pohánkából és egyes gyógy- és takarmánynövényekből álló méhlegelő használatával előállított méz és egyéb méhészeti termék.

2. 1. A MÉHÉSZET JELENTŐSÉGE

„HA A MÉHEK ELPUSZTULNAK A FÖLDÖN, AKKOR AZ EMBERISÉGNEK 4-5 ÉVE VAN HÁTRA.”

Albert Einstein

A dolgozat témája miatt a méhészet elsődleges jelentősége a méztermelés, de nélkülözhetetlen a kérdés súlyának és az ágazat szerepének felméréséhez, hogy vázolásra kerüljön e agrárágazat többi ágazatra és általánosságban a gazdaságra gyakorolt hatása. Ezek a szempontok ebben a fejezetben kerülnek kifejtésre.

Az agráriumra gyakorolt hatása elsősorban ott lelhető fel, ahol rovarok általi beporzás eredményeképpen hajt hasznát a növény. Ebből következik, hogy a méztermelés mellett legalább annyira fontos a nektárgyűjtéshez kapcsolódó járulékos tevékenység, a beporzás. Amennyiben a méhek egyedszáma csökken, az szinte azonnal kihat az érintett agrártermékek

1 2009. évi XXXVII. törvény 68. § h) pontja

2 NYÁRS Levente: *A méztermelés szabályozása*. Budapest, 2003, In: www.bekesmeak.hu/eu/piac/mez.doc, 4. o. (2012.XI. 18.)

3 ÖRÖSI Pál Zoltán: *Méhek között*. Mezőgazdasági Kiadó, Budapest, 1968.

termelőképességére. A szakértők becslései szerint az ember által fogyasztott élelmiszerek mintegy harmadának előállításához szükséges a méhek mint a virágok és termények beporzóinak tevékenysége. A vadon élő növények beporzásával a méhek a biodiverzitáshoz is nagymértékben hozzájárulnak.

Az ágazat struktúráját jól mutatja, hogy az Európai Unióban 700.000 méhészt 15 millió kaptárral képviseli a méhészet. A szereplők 96%-a nem hivatásos méhész⁴, de az ő tulajdonukban van a kaptárak bő kétharmada. Az alacsony kaptárszámú kis méhészet üzemeltetése gazdaságtalan, mert a változó felvásárlási ár, a piacra jutás nehézsége, munka és költségráfordítás haszon aránya, a mézhamisítás, illetve az egyéb ágazati tényezők is nehezítik a szakma előrejutását. Az utóbbi években ennek tetejében a méztermelés a fejlődő országokba (Ázsia, Afrika, Dél-Amerika) is tolódott át, részben a gazdaságosság, részben a globalizáció hatása miatt.

Az egyedszám csökkenése az utóbbi években rendre nagy veszteséget generál az ágazatnak. Legfőképpen az áttelelés folyamán fokozott az elhullás. Továbbá jelentős hányadban tudható be az elhullás a Varroa spp. atkáknak és nyomukban megjelenő vírusfertőzés. Szintén nagy károkat képes okozni, ha a kaptárakban felüti a fejét a költésrothadás⁵ nyáron, illetve tavasszal. Az állatgyógyászati szerek hatékonysága viszont nagyban függ a méhtartás körülményeitől, a klimatikus viszonyoktól, illetve az adott év sajátosságaitól, már ha egyáltalán alkalmaznak valamiféle kezelést.

A méhészet az Európai Unió egyes tagállamaiban, területein eltérő hagyományokkal, gyakorlattal rendelkezik.

2. 2. A MAGYAR MÉHÉSZETET HELYZETE

Az ágazat strukturális problémáit számos kutatás vette már vizsgálat alá. Ezekből kirajzolódik, hogy a méhészek döntő többsége östermelő, akiket a családtagjaik segítik. Munkavállalót a legritkább – általában az akácvirágzás idején – esetben vesznek igénybe. A méhészek száma általában 15.000 és 17.000 között alakul, de a szakmát súlyosan érinti az előregezés. A minimálisan 150 méhcsaláddal rendelkező méhészek birtokolnak 200.000 méhcsaládot, amely a teljes hazai állomány 22%-a. A legnagyobb magyarországi méhészet viszont 6000 méhcsaláddal termel. A méztermelés jövőképét gátolja, hogy az Európai Unióban megnőtt az igény a virágporra, így egyre több méhész választotta a virágportertermelést a méz helyett. Ennek ellenére a

4 KECSEKÉS Csaba – DR. KULCSÁR RÓZSA: A méhészet Magyarországon 2000-ben, *Statistikai Szemle*, 80. évfolyam, 7. szám, 5. o.

5 <http://arminmehesz.lapunk.hu/?modul=oldal&tartalom=1076837> (2012. XI. 12.)

magyar méhészek biztosítják az Európai Unió mézkészletének 10%-át, amely során az itthon megtermelt méz 80%-a exportra kerül⁶.

Az ágazat struktúrája alapján megállapítható – ahogy az élelmiszerláncban általánosan az átmeneti országokban –, hogy az élelmiszerlánc szereplők szerződéses kapcsolatainak egyre nagyobb jelentősége van.⁷ Az ilyen szerződések tartalmi elemeinek lényeges szerepük van mindkét fél szerződésben foglalat kötelezettségnek teljesítése során.⁸ Ilyen tartalmi elem különösen a minőségi garancia, amelynek az esetleges későbbi hatósági eljárásokban van fontos szerepe. Ilyen felelősségvállalást tartalmaz a dolgozat 2. melléklete.

2. 3. A MINŐSÉGBIZTOSÍTÁS

Az élelmiszer-biztonság nem új keletű fogalom.⁹ Az élelmiszer-biztonság annak a biztosítása, hogy az élelmiszer nem okoz ártalmat a fogyasztónak, amikor azt a felhasználás szándékának megfelelően feldolgozzák és/vagy elfogyasztják. E szerint három szempontnak kell megfelelnie az élelmiszernek. Elsőként a biológia jellemzők biztonsága elemezhető. Az élelmiszer-biztonsági feltételek teljesüléséhez biztosítani kell az élelmiszerlánc szereplőknek tevékenységük során, hogy az élelmiszerbe, illetve annak csomagolásába ne kerüljön mikrobiológiai veszélyt hordozó elem. Ide sorolható a rovarok, rágcsálók jelenléte is az élelmiszer környezetében.¹⁰ A dolgozat témája miatt itt lényegesebb a kémiai feltételeknek való megfelelés. Ilyen anyagok a nehézfémek, hormonok, toxikus anyagok és az antibiotikumok maradványa is¹¹. Hazánkban az egyik legnagyobb élelmiszer-biztonsági botrány volt az ólomfestéssel hamisított, valamint az aflatoxinnal szennyezett paprika esete.¹² Az ilyen jellegű szennyeződések nem okoznak rögtön megbetegedést, de felhalmozódva már eredményezhetnek egészségkárosodást.¹³ A harmadik szempont az élelmiszer fizikai jellemzője. E szerint az élelmiszer nem tartalmazhat a fogyasztó egészségére veszélyes idegen anyagot. Ilyen a lepattogott festék, szőrszál, tojáshéj és a radioaktív szennyezés¹⁴.

A Codex Alimentarius egyik legfontosabb fogalma az Amerikai Egyesült államokban kialakított, majd Európában is elterjedt HCCP rendszer. E fogalom szerint a HCCP rendszer

6 http://www.magyarhirlap.hu/a_vidék_magyarország/szabalyozasra_varnak_a_hazai_meheszetben.html (2012.XI.18.)

7 FERTŐ Imre – BAKUCS Lajos Zoltán – ELEK Sándor – FORGÁCS Csaba: A szerződések teljesülése a magyar élelmiszerláncban. In: *Közgazdasági Szemle*, LIX. évf., 2012. január 63-73. o.

8 Hongdong GUO – Robert W. JOLLY: Contractual arrangements and enforcement in transition agriculture: Theory and evidence from China. *Food Policy*, 33. évf. 6. szám 570-575. o.

9 DR. KURUCZ Mihály: *Az európai agrárjog alapjai*. Budapest, 2003. Mobil Kft. 223. o.

10 DR. KURUCZ Mihály: *Az európai agrárjog alapjai*. Budapest, 2003. Mobil Kft. 225. o.

11 DR. KURUCZ Mihály: *Az európai agrárjog alapjai*. Budapest, 2003. Mobil Kft. 225. o.

12 DR. SZEITZNÉ DR. SZABÓ Mária: *A táplálékláncba került mikrot toxinok populációs szintű egészségkockázatának elemzése, különös tekintettel a hazai forgalmazású paprika aflatoxin és ochratoxin tartalmára*. Kaposvár, 2007. Kaposvári Egyetem Állattudományi Kar. 2. o.

13 DR. KURUCZ Mihály: *Az európai agrárjog alapjai*. Budapest, 2003. Mobil Kft. 225. o.

14 DR. KURUCZ Mihály: *Az európai agrárjog alapjai*. Budapest, 2003. Mobil Kft. 225. o.

olyan tudományosan megalapozott és módszeres rendszer, amely az élelmiszerek-biztonságosságának biztosítása érdekében a termékek, valamint az árukezelési folyamatok egyedi jellemzőit figyelembe véve megállapítja a jellemző veszélyeket és kijelöli a szabályozásukra szolgáló intézkedéseket.¹⁵ A rendszer alkalmazása esetén megtörténik a veszélyelemzés, a kritikus ellenőrzési pontok (CCP) meghatározása, a kritikus határérték megállapítása, a CCP szabályozást felügyelő rendszer felépítése, a korrekciós tevékenység, az igazolás és auditálási módszerek és a dokumentáció.¹⁶

Az egyes országok ellenőrzési rendszere természetesen eltérő, de az Európai Unió tagállamainak elvei és rendszerei az uniós jog elsőbbsége okán lassan az eltérések elhalványulnak. Az Egyesült Királyságban az élelmiszer-biztonsági kérdésekben jelentős súllyal van jelen az FSA¹⁷. A közzétett célok értelmében az ügynökség legfontosabb feladata a fogyasztók védelme az élelmiszerből eredő kockázatoktól. A tag célok közül az elsődlegesek az alábbiak¹⁸:

- hatékony politikák kialakítása a fent említett érdekek védelmében,
- világos információ, gyakorlati tanács és más segítség az érintetteknek,
- a ügyben fennálló kiválóság és szakértelem megítélésnek fenntartása,
- az érdekkelt közigazgatási és nyilvános szervezetek közti hatékony munkakapcsolat fenntartása az Egyesült Királyságban és máshol,
- költséghatékony és előnyökre törekvő döntések és cselekvés a kockázattal arányos mértékben,
- hatékonyan biztosítani az Egyesült Királyság fogyasztóinak érdekeit az Egyesült Királyságban és a nemzetközi fórumokon.

Az FSA az Európa Unió hatására jött létre, ahogy tette azt sok más jogintézmény, hivatal és ügynökség. A közösségi jognak köszönhetően a mezőgazdaság szabályozás új területekre terjedt ki, a szegényes agrárjog új részekkel bővült. Az élelmiszer, területi, környezeti és társadalmi nézőpontok az agrárjogi jogalkotásban a vidék csak mezőgazdasági területként való kezelésével szembe mentek és e rendelkezések rendkívül részletekbe menőek, már-már kaotikusak és olykor többször átdolgozottak.¹⁹

A méhészek túlnyomó része nagybani felvásárlók felé értékesít (hordós kiszerelés), hiszen a néhány tucat méhcsaláddal rendelkező méhésznek nem gazdaságos a pergetéstől a csomagolásig

15 Dr. KURUCZ Mihály: *Az európai agrárjog alapjai*. Budapest, 2003. Mobil Kft. 226. o.

16 <http://www.dkik.hu/download.php?id=162> (2012. XI. 28.)

17 Food Standards Agency

18 Joseph A McMAHON: *EU Agricultural Law*. New York, 2007. United States by Oxford University Press Inc. 350. o.

19 Prof. Dr. Roman BUDZINOESKI – Prof. Dr. Malgorzata KORZYCKA-IWANOW – Sebastian BALCERAK: Polilsh national report In: Prof. Dr. Paul ROCHILI: *Le défi de la diversification des entreprises agricoles*. Paris, 2011. L'Harmattan. 388-389. o.

mindent egyedül elvégeznie. Továbbá az ilyen méhészpiacon való megmaradása is csak a piacon vagy háznál történő értékesítés által lenne biztosított. A Magyarországon működő 11 nagyobb mézüzem kapacitása meghaladja az évi 1000 tonnát. A hordónkénti értékesítés miatt a méhészek elveszítik a termelésük nyomonkövethetőségét. E miatt csak a már kiszerelt méz esetében van lehetőségük érdemi vizsgálatra. Az élelmiszer tétel vizsgálatára akkreditált laboratóriumok állnak rendelkezésre, de minőségi viták esetén a brémai Intertek Food Service Gmbh. laboratóriumhoz küldhetik a kifogásolt élelmiszer-tételt. Az ilyen vizsgálatok az elérhető legkorszerűbb módszerekre hagyatkoznak.

2. 4. A NÖVÉNYVÉDŐSZEREK ÉS A MÉHEK

Az ágazattal foglalkozó szakemberek jelentős része nagy szerepet tulajdonít a növényvédőszernek a mézelő méhek állományfogyásának tekintetében, de ennek kulcsszerepét csak kevés vizsgálat támasztotta alá. A legtöbb esetben a növényvédőszer helytelen használatára, vagy a méhész és a mezőgazdasági szakember közötti kommunikáció hiányára vagy hibájára vezethető vissza az elhullás.

A mézelő méhek a nektárgyűjtés során fizikailag is ki vannak téve a növényvédőszernek, így annak hatása elsődlegesen a kaptár egyedein, másodlagosan pedig a mézen hagy nyomot. De a gyakorlatban az is előfordult, hogy a szennyezés egészen váratlan helyről érkezett²⁰.

2. 5. A MÉHÉSZET PÉNZÜGYEI

Ahogy minden vállalkozásban, úgy a méhészetben is a tevékenység fő célja az anyagi haszonszerzés. A méhészet támogatása nem új keletű dolog, elég csak Mária Terézia ez irányú patensére utalni, így nem meglepő, hogy ma is nagy hangsúlyt kap ez a kérdés. Az agrárpiacon viszont a többi vállalkozástól eltérően jelentős anyagi súllyal van jelen az állami dotáció. Gondolok itt olyan többlettámogatásokra, amely az általánosnak tekinthető bértámogatásokon és beruházási adókedvezményeken jelentős mértékben túlmutat, azokat bevételi szempontból esetenként jelentős mértékben meghaladja. Ebből adódóan elmondható, hogy a méhészet anyagi forrásai a következőképpen állnak elő:

- Egyrészt a fogyasztók által megfizetett vételár, ami vagy közvetlenül a méhész bevétele, vagy az élelmiszerláncot végigkövetve jut el a méhészethez a kis- és nagykereskedelmen és a felvásárlón keresztül.
- Másrészt az állami dotációk, amely lehetnek általános ösztönző támogatások vagy szektorális címzett támogatások.

20 http://index.hu/tudomany/2012/10/05/kek_mez/ (2012. XI. 18.)

Az állami támogatások vagy az állami költségvetésben elkülönített címen, vagy az Európai Uniótól pályázati úton nyert összegekből tevődik össze.

Ma a legnagyobb költségvetésű ilyen – az Európai Unió által is támogatott²¹ – program a Magyar Méhészeti Nemzeti Program, amely a vidékfejlesztési miniszter kezelésébe került²². A programra az idei költségvetésben 560 milliárd forint van elkülönítve²³. Ebből az összegből valósul meg az előregedő szakma által kibontakozni látszó ürt pótló, méhészképzésre címzett állami támogatás, a kártevő és méhbetegségek elleni védekezés állami szerepvállalása, továbbá egyéb méhészetnek címzett támogatások.

21 97/2004/EK rendelet a méhészeti termékek termelésének és forgalmazásának általános feltételeit javító intézkedésekről

22 47/2010. (XII. 31.) VM rendelet a Magyar Méhészeti Nemzeti Program alapján a 2010-2013 közötti végrehajtási időszakokban a központi költségvetés, valamint az Európai Mezőgazdasági Garancia Alap társfinanszírozásában megvalósuló támogatások igénybevételeinek szabályairól

23 2011. évi CLXXXVIII. törvény Magyarország 2012. évi központi költségvetéséről 1. melléklet XII. fejezet, 4. pontjának 6. alpontja

3. AZ ÁGAZAT SZABÁLYOZÁSA

A mezőgazdasági piac szabályozása termékenként eltérő. A piacszabályozásnak az a sajátossága, hogy olyan alrendszerre osztható, amelyek egyes termékekhez, illetve termékcsoportokhoz kötődnek.²⁴ Éppen ezért a különböző piaci termékekhez és szereplőkhöz eltérő jogszabályok kapcsolódnak, amelyek az ágazat vagy termék gazdasági tényezői alapján három szabályozási szinten érhető tetten:

Szigorúan szabályozó	Rugalmasan szabályozó	Liberális piac
----------------------	-----------------------	----------------

Ettől eltérő módon is felbontható²⁵, ha a termelés-fogyasztás aránya miatt kialakult piaci helyzet oldaláról történik a megközelítés:

Külső védelem + intervenció	Külső védelem intervenció nélkül	Külső védelem hiánya
-----------------------------	----------------------------------	----------------------

Az élelmiszer-előállító számára az élelmiszerek kémiai, fizikai, mikrobiológiai és érzékszervi jellemzőire vonatkozó előírások betartása kötelező.²⁶ Ezek a szabályok az alábbi táblázatban kerültek szemléltetésre a méz esetében.

Méztermelés jogforrásai	Mézkereskedelem jogforrásai	Hatósági ellenőrzés jogforrásai
1993. évi CXIV. törvény	1959. évi IV. törvény	2004. évi CXL. törvény
1995. évi XCI. törvény	1997. évi CLV. törvény	2008. évi XLVI. törvény
70/2003. (VI. 27.) FVM. rendelet	2001. évi CVIII. törvény	1997. évi CLV. törvény
119/2007. (X. 18.) FVM. rendelet	70/2003. (VI. 27.) FVM. rendelet	3/2010. (VII. 5.) VM rendelet
889/2008/EK rendelet	52/2010. (IV. 30.) FVM. rendelet	68/2007. (VII. 26.) FVM-EüM-SZMM együttes rendelet
834/2007/EK rendelet		470/2009/EK rendelet
15/1969. (XI. 6.) MÉM. rendelet		37/2010/EU rendelet
42/1994. (VI. 28.) FM. rendelet		
41/1997. (V. 28.) FM. rendelet		
Magyar Élelmiszerkönyv 1-3-2001/110		

24 FODOR László: *AGRÁRJOG Fejezetek a mezőgazdasági életviszonyok sajátos szabályozása köréből*. Debrecen, 2005. DE Kossuth Egyetemi Kiadó. 170. o.

25 HALMAI Péter: *A közös agrárpolitika*, 2001. Budapest, Osiris. 312. o.

26 Dr. KURUCZ Mihály: Az élelmiszerjog mint az agrárjog különös területe. In: Dr. DOMÉ Györgyné – Dr. HÁRSFALVI Rezső – Dr. KURUCZ Mihály – Dr. RÉTI Mária – Dr. VASS János: *Agrárjog*. Budapest, 1999. ELTE Állam- és Jogtudományi Kar Szövetkezeti Jogi és Földügyi Tanszék. 264. o.

3. 1. A MÉZTERMELÉS SZABÁLYOZÁSA

A méhészet jogi szabályozása a hatvanas évekre nyúlik vissza. Mint egyéb gazdasági ágazatok tevékenységének szabályozásánál, a méhészet esetében is elsősorban rendeleti szinten történik a szabályozás. Ezek egyrészt a nemzeti jogban található rendeletek, mint a méhészetéről szóló MÉM rendelet²⁷ a méhészetéről, a méhanyanevelő telep üzemeltetésének engedélyezéséről, valamint a méhanya és szaporítóanyag előállításáról, felhasználásáról szóló FM. rendelet²⁸, a méhállományok védelméről és a mézelő méhek egyes betegségeinek megelőzéséről és leküzdéséről szóló FVM rendelet²⁹, a tartási helyek, a tenyészetek és az ezekkel kapcsolatos egyes adatok országos nyilvántartási rendszeréről szóló FVM rendelet³⁰ és az Állat-egészségügyi Szabályzat kiadásáról szóló rendelet³¹. Másrészt az Európai Unió szabályozása, mint a 889/2008/EK rendelet az ökológiai termelés, a címkézés és az ellenőrzés tekintetében az ökológiai termelésről és az ökológiai termékek címkézéséről szóló 834/2007/EK rendelet részletes végrehajtási szabályainak megállapításáról, a Tanács 834/2007/EK rendelete (2007. június 28.) az ökológiai termelésről és az ökológiai termékek címkézéséről és a 2092/91/EGK rendelet hatályon kívül helyezéséről. Ebben a fejezetben a fenti jogszabályok ágazatra vonatkozó szabályozása kerül áttekintésre.

A méz fogalma

A méz az *Apis mellifera* méhek által a növényi nektárból vagy élő növényi részek nedvéből, illetve növényi nedveket szívó rovarok által az élő növényi részek kiválasztott anyagából gyűjtött természetes édes anyag, amelyet a méhek begyűjtenek, saját anyagaik hozzáadásával átalakítanak, raktároznak, dehidrálnak, és lépekben érlelnek.³²

A Codex Alimentarius Hungaricus szabályozza továbbá, hogy a méznek legfeljebb, illetve legalább milyen kémiai tulajdonságokat kell tanúsítania ahhoz, hogy a méz elnevezés használható legyen. A szabályozás eredet szerint és előállítás vagy megjelenés szerint két osztályba sorolja az egyes méztermékeket. Eredet szerint megkülönböztethető virágméz³³ és édesharmatméz³⁴ (mézharmat). Előállítás vagy megjelenés mód szerinti osztályozásnál a kódex

27 15/1969. (XI. 6.) MÉM rendelet

28 42/1994. (VI. 28.) FM. rendelet

29 70/2003. (VI. 27.) FVM rendelet

30 119/2007. (X. 18.) FVM. rendelet

31 41/1997. (V. 28.) FM. rendelet

32 Magyar Élelmiszerkönyv 1-3-2001/110 I. mellékelt 1. pontja

33 Növények nektárjából származó méz

34 Főképpen a növényi nedvet szívó rovarok által (Hemiptera) az élő növényi részek kiválasztott anyagából vagy nedvéből nyert méz.

megkülönböztet lépesmézet egész³⁵ vagy darabolt³⁶ formában, csurgatott³⁷, pergetett³⁸, sajtoltt³⁹ vagy filrál⁴⁰ mézet. Továbbá a szabályozás külön kiemeli az ipari használatra még alkalmas süttö-főző mézet. Fontos eleme a szabályozásban az 5. §-ban található tiltás, mely szerint az I. mellékletében meghatározott termékekre kiegészítő nemzeti előírás nem hozható.

Nemzeti jog forrásai

A méhészkedés gyakorlása során figyelemmel kell lenni a méhészettről szóló MÉM rendeletre, amely szabályozás tiltásokat fogalmaz meg az üzemeltetéssel kapcsolatban. A vándorméhészettel kapcsolatos kérdésekben a rendelet a növényvédelemről szóló törvényerejű rendelet⁴¹ és a 44/1968. (XII. 6.) Korm. rendelet végrehajtásáról szóló MÉM rendelet⁴² jelöli meg. Ezt a rendelet a növényvédelemről szóló 1988. évi 2. törvényerejű rendelet végrehajtásáról szóló MÉM rendelet⁴³ hatályon kívül helyezte 2005. IX. 1-től. Sajnálatos módon ez a rendelet már szintén nincs hatályban, mert a 149/2005 (VII. 27.) Kormányrendelet hatályon kívül helyezte 2005. IX. 2-től. Maga a 15/1969. (XI. 6.) MÉM rendelet elsősorban a méhészetek létesítést szabályozza, különös tekintettel a szomszédjogi vonatkozásokra. A jogszabály 1. §-ban éppen ezért egyértelmű tiltást ír elő a háztömbök területén történő méhészet létesítésére.

A méhanyanevelő telep üzemeltetésének engedélyezéséről, valamint a méhanya és szaporítóanyag előállításáról, felhasználásáról szóló FM rendelet⁴⁴ az állattenyésztésről szóló törvény⁴⁵ végrehajtása. A rendelet szabályozza a méhanyanevelő telepek létesítésének személyi és tárgyi körülményeit. A szabályozás különösen kiterjed a telep tenyészetének nyomon követhetőségére. A méhanyanevelő telep engedélye csak 1 évre adható, az engedély hosszabbítható. Kérelemre pároztató teleppé alakítható a méhanyanevelő telep, amennyiben a rendeletben szereplő feltételeknek megfelel. Az ágazati szabályozás fontos része ez a rendelet, mert minden méhcsalád alapja a megfelelő és életképes méhanya. A kaptár – az öreg vagy megbetegedett méhanya esetében – kiürül, mert a méhek elhagyják azt és a fiasítás elhal.

35 A méhek által újonnan épített, még a szüzlépek sejtjeiben vagy kizárólag méhviaszalapú műlépre épített, szüzlépben tárolt és lefedett sejteket tartalmazó egész lépben vagy léprészekben értékesített méz.

36 Egy vagy több lépdarabot tartalmazó méz.

37 Olyan méz, amelyet a fiasítástól mentes lépekből, azok felnyitása után kicsurgatással nyernek.

38 Olyan méz, amelyet a fiasítástól mentes lépekből centrifugálással nyernek.

39 fiasítástól mentes lépek sajtolásával, 45 C⁰-ot meg nem haladó mérsékelt hő alkalmazásával vagy anélkül nyert méz.

40 Olyan méz amelyből az idegen szerves és szervetlen anyagokat olyan szűrési módszerrel távolítják el, amely a méz virágportartalmának jelentős csökkenését eredményezi.

41 1968. évi 32. törvényerejű rendelet

42 43/1968. (XII. 6.) MÉM rendelet

43 5/1988. (IV. 26.) MÉM rendelet

44 42/1994. (VI. 28.) FM rendelet

45 1993. évi CXIV. törvény

A méhállományok védelméről és a mézelő méhek egyes betegségeinek megelőzéséről és leküzdéséről szóló FVM. rendelet⁴⁶ az állategészségügyről szóló törvény⁴⁷ egyik végrehajtási rendelete. Fontos leszögezni, hogy az ismertetett jogszabályok közül ez a rendelet tartalmazza leginkább a szabályozásban használatos fogalmakat. Különösen fontos fogalma a rendeletnek a méhészet⁴⁸, a méhcsalád⁴⁹ és a méhraj⁵⁰, amelyet az 1. §-ban szabályoz. A rendelet szabályozza az ágazati struktúra miatt jelentős számú méhészt érintő mézfelvásárlást. Fontos hangsúlyozni, hogy a rendelet valamennyi felelősségi kérdésben a felvásárlóra telepíti a megfelelési kötelezettséget. A felvásárlónak kell gondoskodnia a felvásárlásához kapcsolódó személyi és tárgyi feltételek meglétéről. A rendelet általános jelleggel tartalmazza a méhbetegségekkel kapcsolatos utasításokat. A rendelet a 8., 9., és a 10. §-ában szabályozza vándorméhészetre vonatkozó szabályokat a méhek szállítása és vándoroltatása cím alatt. A méhészet vándoroltatása a rendelet értelmében csak hatósági állatorvos által kiállított igazolás után szabályos. Az igazolás kiállítását megelőző vizsgálat kiterjed a méhészet valamennyi méhcsaládjára és méhrajára, amely vizsgálat elsősorban a méhek fertőző betegségeire terjed ki. A méhbetegségek általános, illetve különös szabályait a rendelet a II. és III. fejezetében tárgyalja.

A tartási helyek, a tenyészetek és az ezekkel kapcsolatos egyes adatok országos nyilvántartási rendszeréről szóló FVM rendelet⁵¹ az előbbiekhöz hasonlóan végrehajtási jellegű. A méhészetre a rendelet kiterjed az értelmező rendelkezésekben használt fogalmak⁵² miatt. A rendelet e szakaszában található fogalmak alapján az egyes nyilvántartásokat a Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal vezeti. A fővárosi és megyei kormányhivatalok mezőgazdasági szakigazgatási szerveinek kijelöléséről szóló kormányrendelet⁵³ 1. §-a már a kormányhivatalok hatáskörébe utalja a Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal ügyeit. Az ügy szempontjából a jogszabályból fontos kiemelni, hogy a méhészet számára is kötelező a nyilvántartásba vétel⁵⁴, mely során az alábbiak kerülnek rögzítésre:

- A tenyészet és az ország kódja,
- a tenyészet címe,
- az állattartó ügyfél-regisztrációs száma,
- a tenyészethez tartozó tartási hely, illetve helyek azonosítója,
- a tenyészet típusa, minősítése és besorolása,

46 70/2003. (VI. 27.) FVM. rendelet

47 1995. évi XCI. törvény

48 *Méhészet*: egy telephelyen méh lakásban (fatömbben, kasban, kaptárban, szállítható, vontatható, stabil méhesházban) tartott méhcsaládok és tartozékaik összessége.

49 *Méhcsalád*: a méh lakáson belül, egy légtérben együtt élő anya, kifejlett méhek és a fiasítás.

50 *Méhraj*: a méhcsalád természetes szaporodása vagy mesterséges szaporítása révén keletkező, fiasítás nélküli, kisebb egyedszámú méhcsalád.

51 119/2007. (X. 18.) FVM rendelet

52 119/2007. (X. 18.) FVM rendelet 2. § 1. pontjának i) alpontja

53 328/2010. (XII. 27.) kormányrendelet

54 119/2007. (X. 18.) FVM rendelet 4. § (1) bek. b) pontjának ba) alpontja

- megyei körzetbe sorolt tenyészet esetén a körzet kódja,
- amennyiben nem megyei körzetbe sorolt tenyészet, akkor a bejelentett kapcsolattartó személy neve és elérhetősége (cím, telefonszám, telefaxszám és elektronikus levélcím),
- az illetékes megyei állategészségügyi hatóság azonosítója,
- a külön jogszabályok szerint kapott támogatásokra vonatkozó adatok.

Európai Unió jogforrásai

A Tanács 834/2007/EK rendelete az ökológiai termelésről és az ökológiai termékek címkézéséről és a 2092/91/EGK rendelet hatályon kívül helyezéséről szabályozza az ökológiai előírásoknak megfelelő méhészetet, mely rendelkezést a 14. cikk (1) bek. b) pontjának ix) alpontja tartalmazza. E szerint a méhészeteket olyan területen kell elhelyezni, ahol biztosítottak az alapvetően ökológiai termesztésű növényi kultúrákból, vagy adott esetben természetes vegetációból vagy alacsony környezeti hatást kiváltó módszerekkel kezelt, nem ökológiaileg művelt erdőkből vagy növényi kultúrákból származó nektár- és pollenforrások. A méhészeteket elegendő távolságra kell elhelyezni azoktól a forrásoktól, amelyek a méhészeti termékek szennyezését vagy a méhek egészségének romlását okozhatják. Előírja továbbá, hogy a kaptárok készítésénél lehetőleg természetes anyagokat kell használni. Továbbá tiltja a fiasítás és a kaptárban lévő méhek elpusztítását a méhészeti termék kinyerésekor.

A bizottság 889/2008/EK rendelete az ökológiai termelés, a címkézés és az ellenőrzés tekintetében az ökológiai termelésről és az ökológiai termékek címkézéséről szóló 834/2007/EK rendelet részletes végrehajtási szabályainak megállapításáról a következő állomása a jogforrások elemzésének. Az dolgozat témáját tekintve véleményem szerint a rendelet egyik legfontosabb szabálya a rendelet 9. cikkének (5) bek.-e. E szerint a méhészet megújítása céljából évente a méhanyák és méhcsaládok 10%-át lehet az ökológiai termelőegységben nem ökológiai termelésből származókkal pótolni, feltéve hogy a méhanyákat és a családokat ökológiai termelést folytató termelőegységből származó lépekkel vagy lépalapokkal ellátott kaptárakban helyezik el. A rendelet szabályozza a kaptárak kihelyezését és építését a 834/2007/EK rendelethez képest természetesen részletesebben. A szabályozás lényegi elemei megegyeznek a nemzeti szabályozással. A rendelet 25. cikkében szabályozza a méhbetegségek kezelése során megengedett módokat, amelyből érdemes kiemelni, hogy a kereteknek, kaptáraknak és lépeknek, különösen a kártevők elleni védelme céljából csak a rágcsálóirtók (csak csapdáiban) és a II. mellékletben felsorolt termékek használata engedélyezett.

3. 2. A MÉZKERESKEDELEM SZABÁLYOZÁSA

A legfontosabb jogforrás az 1959. évi IV. törvény a Polgári Törvényéről (továbbiakban: Ptk.), amely szabályozza általánosságban a polgári jogi jogviszonyokat. Különösen fontos a dolgozat témája szempontjából a törvény 305-311. §-ai a hibás teljesítésről. Hiszen az olyan teljesítés, amely tárgyában a Codex Alimentarius Hungaricus által megfogalmazott feltételeknek nem tesz eleget hibás teljesítésnek tekinthető.

A következő – ettől szűkebb hatáskörrel rendelkező – szabályozás a kistermelői élelmiszer-termelés, -előállítás és -értékesítés feltételeiről szóló rendelet⁵⁵. A rendelet elemzése azért elengedhetetlen, mert az ágazatban más élelmiszer-termelő területekhez viszonyítva kiemelkedő a kistermelők aránya.⁵⁶ A rendelet 3. § (2) bek.-ben engedélyezi, hogy a kistermelői élelmiszer értékesítését a kistermelőn kívül a vele egy háztartásban élő személy, valamint a kistermelő házastársa, bejegyzett élettársi kapcsolatban élő élettársa, nagykorú gyermeke, testvére, szülője, nagyszülője is végezhesse. Fontosabb szabálynak tartom a rendelet 4. §-ában található kereskedelemre vonatkozó szabályozást. A jogszabály e szakasza részletezi, hogy a kistermelői kereskedelmi tevékenység a fogyasztók és a kereskedők felé milyen helyszíneken, illetve kereskedelmi formákban végezhető. A rendelet 6. § (1) bek.-ben írja elő a kistermelői alaptermékről előállított élelmiszer adatlap kötelező tartalmi elemeit. Lényeges megemlíteni, hogy a rendelet I. melléklete állapítja meg, hogy az egyes élelmiszerek esetében mit ért a szabályozás kis mennyiség alatt. Kistermelő csak ezt a mennyiséget meg nem haladó módon végezheti az értékesítési tevékenységet. E szerint méz és méhészeti termék esetén évente legfeljebb 5000 kg értékesíthető.

3. 3. A HATÓSÁGI ELLENŐRZÉS SZABÁLYAI

Általánosságban elmondható, hogy a hatósági ellenőrzés tárgya a méhészet tekintetében a dolgozat 3. 1. és 3. 1. fejezetében kifejtett jogszabályi előírások betartásának állami kontrollja. Az ellenőrzések tárgyi és céljai az eljáró hatóságok alapján változnak attól függően, hogy a mézet mint élelmiszert, mint fogyasztási cikket vagy mint adóköteles terméket veszik hatósági eljárás alá. A dolgozat témája miatt csak azt esetet fejtem ki, ahol a méz mint élelmiszer lesz a hatósági eljárás tárgya. Ebben az esetben az anyagi jogi szabályozás a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló törvény⁵⁷ (továbbiakban: Ket.) eljárási szabályai szerint érvényesül főszabály szerint. A kijelölő kormányrendelet⁵⁸ értelmében a megyei kormányhivatalok élelmiszerlánc-biztonsági és állategészségügyi igazgatóságainak önálló feladat- és hatáskörrel rendelkező szervezeti egységeiként az egyes élelmiszerlánc-felügyeleti

⁵⁵ 52/2010. (IV. 30.) FVM

⁵⁶ Lásd: 2. 2. fejezet.

⁵⁷ 2004. évi CXL. törvény

⁵⁸ 328/2010. (XII. 27.) Kormányrendelet 3. § (1) bek.

hatósági feladatok ellátására kerületi állategészségügyi és élelmiszer-ellenőrző hivatalok működnek. A rendelet értelmében⁵⁹ ha kormányrendelet másképp nem rendelkezik, a megyei kormányhivatal élelmiszerlánc-biztonsági és állategészségügyi igazgatóságának hatáskörébe tartozó közigazgatási hatósági ügyben első fokon a kerületi hivatal jár el. A kerületi hivatal által első fokon – nem a falugazdász-hálózat útján ellátott feladatokhoz kapcsolódóan – hozott döntés esetében másodfokon a megyei kormányhivatal élelmiszerlánc-biztonsági és állategészségügyi igazgatóság, a megyei kormányhivatal élelmiszerlánc-biztonsági és állategészségügyi igazgatósága által hozott első fokú döntés esetén másodfokon a NÉBIH jár el. A kerületi hivatal által a falugazdász-hálózat útján ellátott feladathoz kapcsolódóan hozott első fokú döntés esetében másodfokon a megyei kormányhivatal földművelésügyi igazgatóság jár el.

Az élelmiszerláncról és a hatósági felügyeletéről szóló törvény⁶⁰ (továbbiakban: Éltv.) szabályozza elsődlegesen az ügy tárgyát képező felelősség kérdését. A törvény hatálya kiterjed a méhészeti termék előállítójára, forgalmazójára, szállítójára és tárolójára egyaránt. A törvény fogalmazása szerint személyi hatálya kiterjed mindenkire, aki az élelmiszerlánc szereplője⁶¹. Az élelmiszerlánc méz esetében a következő⁶²:

1. méhek
2. méhészek
3. mézfelvásárlók
4. mézcsomagolók
5. mézimportőrök
6. a méz nagy és kis forgalmazói
7. fogyasztók

Fontos hangsúlyozni, hogy az élelmiszerlánc hatóság felügyelete kiterjed nem csak az élelmiszerrel kapcsolatos biztonsági szabályok betartásának ellenőrzésére, hanem az állatok állategészségügyi ellátására és felügyeletére⁶³, illetve az állatgyógyászati termékek előállítására, kereskedelmére és felhasználására⁶⁴.

Az Éltv. 6. § (1) bek.-ben elvi élel mondja ki, hogy olyan állattartási technológiát kell alkalmazni, amely lehetővé teszi, hogy az így nyert állati eredetű termék emberi fogyasztásra, illetve élelmiszer előállításra alkalmas legyen. Részben ebből – utalva az Európai Unió közvetlenül alkalmazandó normáira – következően szabályozza a törvény ugyanazon szakasz (4)

59 328/2010. (XII. 27.) Kormányrendelet 4. § (2) bek.

60 2008. évi XLVI. törvény

61 Éltv. 2. § (1) és (2) bek.

62 BÚZA László, M SCHILL Judit, SZENTGYÖRGYI Mária, ÁBRAHÁM Ágnes, DEBRECZENI Lajos, KERESZTÚRI József, MURÁNSZKY Géza: *Gondolatok a Méz hamisítása kapcsán Mit-Mikor-Mely Szereplő Miképpen-Miért hamisít, hamisíthat?* Hungalimentaria 2009.

In: http://www.foodlawment.hu/downloads/ki_mikor_miert_mivel_hamisithat_mezet_eloadas.pdf (2012.XI.17.)

63 Éltv. 4. § h) pont

64 Éltv. 4. § j) pont

bek.-ben, hogy tilos az állattartás során olyan anyagot felhasználni, amely az emberi vagy állati egészségre káros. A szabályozás kiemeli, hogy különösen tiltott szaporodási vagy termelési eredmény növelésének célzatával az ilyen anyagok alkalmazása.

A törvény a IV. fejezetében tárgyalja a jogkövetkezményeket. A fejezetben a dolgozat témájának tekintetében az élelmiszer-ellenőrzési bírság⁶⁵ és az élelmiszerlánc-felügyeleti bírság⁶⁶ ismertetése szükséges.

Az élelmiszer-ellenőrzési bírságot a hatóság akkor szabja ki, ha az élelmiszerlánc szereplője megsért az élelmiszer-biztonságra vonatkozó követelményeket, nem felel meg az élelmiszer-minőségi előírásoknak, az élelmiszer-tételt a fogyaszthatósági vagy a minőségmegőrzési határidő lejártja után forgalomba hozza vagy élelmiszer-jelölési előírásokat sért. Szükséges hangsúlyozni, hogy az élelmiszer-ellenőrzési bírság kiszabása a megvalósított tényállás alapján kötelező. Ez alól kivételt jelent a jogforrási hierarchia miatt a kis- és középvállalkozásokról, fejlődésük támogatásáról szóló törvényben szabályozott eset.⁶⁷ E szerint a hatóságok – az adó- és vámhatósági eljárást kivéve – első alkalommal figyelmeztetést alkalmaznak, amennyiben a tényállás nem valósít meg emberi élettel, testi épséggel, egészséggel szembeni közvetlen veszélyt, nem következik be környezetkárosodás, illetve nem fiatalok védelmére szolgáló jogszabály megsértésére kerül sor.

Élelmiszerlánc-felügyeleti bírság kiszabására tágabb körben van módja a hatóságnak. Jellemzően enyhébb súlyú, a fogyasztóra kevésbé káros, veszélyes tényállások megvalósulásakor kerül sor ennek a bírságnak az alkalmazására.

A méhészeket közvetlenül nem érinti, de a raktározás és az állattenyésztés miatt közvetve az őstermelők is alanyai az Éltv. 47/B. §-nak⁶⁸. E szerint a legnagyobb termelési kapacitást adó feldolgozók kötelesek az előző évi nettó árbevételük után 0,1% élelmiszerlánc-felügyeleti díjat fizetni, amely bevallása elektronikus úton történik a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal (NÉBIH) részére teljesíteni⁶⁹.

A 2012. évi XVIII. törvény kihirdetésétől számított 15. napon több ponton módosította az Éltv.-t. 2013. január 1-től teljesedik ki az Európai Unió követelményeinek megfelelő élelmiszerlánc felügyeleti és információs rendszer (FELIR). A rendszernek köszönhetően szorosabb és naprakészebb nyilvántartás fogja segíteni a hatóságok munkáját. Az egyes élelmiszertételek és az élelmiszerlánc szereplők közötti összefüggés könnyebben kimutatható lesz. A nyilvántartásba vétel hiánya 2014. január 1-je után jelentősen meg fogja nehezíteni az élelmiszerlánc

⁶⁵ Éltv. 62. § (1)-(4) bek.

⁶⁶ Éltv. 63. § (1)-(2) bek.

⁶⁷ 2004. évi XXXIV. törvény 12/A. §

⁶⁸ Beiktatta: 2011. évi CLXVI. törvény 69. § (3). Hatályos: 2012. I. 8-tól.

⁶⁹ KRENOVSZKYNÉ Lovász Andrea: Az élelmiszerlánc-felügyeleti díjról. In: *Agrárágazat Mezőgazdasági havilap* 2012. (13. évf.) 6. sz. 18. o.

szereplőjének a piacon maradását. A módosító törvény ettől a naptól iktatja be a FELIR rendszer tiltó klauzuláját, mely szerint a nyilvántartásban nem szereplőtől tilos átvenni élelmiszerlánc-felügyelet alá tartozó terméket, eszközt, anyagot, állatot. Véleményem szerint ez szabályozás súlyos kérdéseket felvet a méhészetrel kapcsolatban. Nem szabályozza az uratlan méhcsalád helyzetét, így kétséges, hogy annak befogása esetén az ilyen méhcsaládból származó méh – mint állat – megfelel-e majd a továbbiakban a szabályozásnak.

Fontos megemlíteni még az élelmiszer-előállítás és forgalomba hozatal egyes élelmiszer-higiéniai feltételeiről és az élelmiszerek hatósági ellenőrzéséről szóló együttes rendeletet⁷⁰. A rendelet a dolgozat szempontjából releváns szabályozást ad az élelmiszer-előállító hely, illetve élelmiszer-forgalmazó hely rendeltetésű helyiséget tartalmazó építmény építése, illetve ilyen rendeltetésű helyiséget tartalmazó bővítése, átalakítása esetén, az építésügyi hatóság engedélyezési eljárásában a szakhatósági állásfoglaláshoz szükséges dokumentáció és tervdokumentáció tartalmi követelményeiről.⁷¹ Továbbá a hatósági ellenőrzés keretében történő mintavételről.⁷²

70 68/2007. (VII. 26.) FVM–EüM–SZMM

71 68/2007. (VII. 26.) FVM–EüM–SZMM 5. és 6. §

72 68/2007. (VII. 26.) FVM–EüM–SZMM 7. és 8. §

4. AZ ÜGY KRONOLÓGIÁJA

4. 1. A HATÓSÁGI ELJÁRÁS ÉS AZ ELSŐ BÍRÓSÁGI DÖNTÉS

A Miskolci Kerületi Állategészségügyi és Élelmiszer-ellenőrző Hivatal (továbbiakban Hatóság) elsőfokú élelmiszerlánc-felügyeleti hatóságként 2010. december 21-én tartott hatósági ellenőrzés⁷³ során a téli akcióprogram keretében vizsgálta a méhészet termékeit. A vizsgálat során farmakológiai hatóanyag került kimutatásra 4 termék esetében. A kimutatott hatóanyag alapján a Hatóság a méhészettel szemben élelmiszer-ellenőrzési bírságot szabott ki⁷⁴. Az elsőfokú határozat ellen a méhészet a törvényes határidőn belül fellebbezéssel élt, amely fellebbezést a B-A-Z Megyei Kormányhivatal Élelmiszerlánc-biztonsági és Állategészségügyi Igazgatósága (továbbiakban: ELBÁI), mint másodfokú hatóság elutasított és a Hivatal határozatát helybenhagyta⁷⁵. A másodfokú határozat ellen a méhészet jogorvoslattal élt, melynek eredményeképpen a B-A-Z Megyei Bíróság ítéletében a Hatóságot új eljárás lefolytatására kötelezte⁷⁶. Az ítéletben megállapításra került, hogy a méhészetet jelölte meg a Hivatal a kifogásolt élelmiszer-tételek előállítójaként. A méhészet viszont a Ket. 15. § (1) bek. értelmében nem minősül ügyfélnek, így vele szemben hatósági eljárásnak sincs helye.

A Hatóság az új eljárás lefolytatása során belföldi jogsegély keretében megkereste a Fővárosi és Pest Megyei Kormányhivatal Élelmiszerlánc-biztonsági és Állategészségügyi Igazgatóságát adatigénylés céljából. Az eredményes jogsegély során megállapítást nyert, hogy a hatályon kívül helyezett elsőfokú határozatban szereplő, és ügyfélként minősített méhészet valójában két egyéni vállalkozó (őstermelő) üzemelteti. Az Éltv. 14. § (2) bek. értelmében ők tekinthetők a kifogásolt élelmiszer-tétel előállítójának. A megismételt eljárásban az ügyfelek értesítése megtörtént és velük szemben a hatályon kívül helyezett határozat ténybeli alapját képező vizsgálati eredmények miatt megindították a megismételt hatósági eljárást.⁷⁷ Az eljárásban az ügyfeleket a méhészettel szemben hozott és hatályon kívül helyezett határozatban szankcióként alkalmazott bírsággal azonos összegű bírság került kiszabásra.⁷⁸

Az ügyfelek a megismételt eljárásban hozott határozattal szemben is – a törvényes határidőn belül – fellebbezéssel éltek. Melyet az ELBÁI, mint másodfokú hatóság az alábbi indokok alapján elutasított és a megismételt eljárásban hozott határozatot helybenhagyta⁷⁹:

⁷³ Ket. 57/A § és 88. §-ai

⁷⁴ A Miskolci Kerületi Állategészségügyi és Élelmiszer-ellenőrző Hivatal 14.7/00088/0024/2011. számú határozata

⁷⁵ B-A-Z Megyei Kormányhivatal Élelmiszerlánc-biztonsági és Állategészségügyi Igazgatóság 14.1/00517/0002/2011. számú határozata

⁷⁶ A B-A-Z Megyei Bíróság 24.K.21.074/2011/8. számú ítélete

⁷⁷ 14.7/00088/0083/2011. számú értesítés a hatósági eljárás megindításáról

⁷⁸ A Miskolci Kerületi Állategészségügyi és Élelmiszer-ellenőrző Hivatal 14.7/00088/0084/2011. számú határozata

⁷⁹ B-A-Z Megyei Kormányhivatal Élelmiszerlánc-biztonsági és Állategészségügyi Igazgatóság IV-I-001/00084-1/2012. számú határozata

Az elsőfokú hatóság helyesen állapította meg, hogy a farmakológia hatóanyagot tartalmazó méz emberi fogyasztásra alkalmatlan. A szermaradványok határértékének tekintetében kizárólag a jogszabályi rendelkezésekre alapította a határozatát. A hivatkozott jogszabályban szulfadimetoxin és trimetropin esetében legmagasabb határérték nincs meghatározva, aminek az oka az, hogy a méz ilyen szermaradványokat nem tartalmazhat. E miatt került sor élelmiszer-ellenőrzési bírság kiszabására az Éltv. 62. § (1) bek. a) pontja alapján, amely a fentiek tekintetében megalapozott és jogszerű volt.

A jogerős határozata ellen az ügyfél bírósági felülvizsgálatot kezdeményezett.

4. 2. A FELEK ÉRVEI

A következőkben a BAZ Megyei Bíróság előtti perben a felperesi keresetlevél⁸⁰ és az alperes kereseti ellenkérelem⁸¹ jogi érvrendszere kerül ismertetésre párhuzamosan.

I. Felperesi érvelés:

A felperes által forgalomba hozott terméket még a forgalomba hozatal előtt minden alkalommal akkreditált laboratóriumban bevizsgálták, mely során az élelmiszer-tétel minden esetben határérték alattinak mutatkozott. A felvásárolt és a felperes által forgalomba hozott mézek „Állategészségügyi bizonyítvány méz felvásárlásához” dokumentummal rendelkeztek. Az átvételre csak ilyen módon került sor.

I. Alperesi érvelés:

A felperes által hivatkozott dokumentum a méhállomány egészségi állapotát és a higiénikus mézkezelést tanúsítják, viszont nem vonatkoznak a farmakológiai maradványértékekre. Az igazolásra a méhészt által vezetett Méhegészségügyi Könyv alapján kerül kiállításra. A laboratóriumi ellenőrzés pedig a felvásárló kötelezettsége az önellenőrzési kötelezettség keretein belül.

Úgy gondolom, hogy a felperes tévesen érvel azzal, hogy az egyes felvásárolt méz-tételek esetében maradéktalanul rendelkezik „Állategészségügyi bizonyítvány méz felvásárlásához” című dokumentummal. Amennyiben nem rendelkezne, akkor lenne helye az alperes a kiszabott élelmiszer-ellenőrzési bírság mellé élelmiszerlánc-felügyeleti bírságnak is. A méhállományok védelméről és a mézelő méhek egyes betegségeinek megelőzéséről és leküzdéséről szóló FVM rendelet értelmében⁸² a felvásárló felperes köteles ilyen dokumentumot beszerezni. Tehát az ilyen mulasztása miatt a felvásárolt mézhez kötődő előírásokat sértené meg. A hivatkozott rendelet az állategészségügyről szóló törvény⁸³ egyik végrehajtási rendelete, így az abban foglalt szabályok megsértése maradéktalanul kimeríti az Éltv. 63. § (1) bek. ag) pontjában foglaltakat.

80 K.20970/2012. számú beadvány a Miskolci Törvényszéknél nyilvántartva

81 IV-1-001/27-23/2012. ügyszámon a Miskolci Törvényszéknél nyilvántartva

82 70/2003. (VI. 27.) FVM. rendelet 14. § (1) bek.

83 1995. évi XCI. törvény az állategészségügyről

II. Felperesi érvelés:

A felperes saját laboratóriumában képes 10 µg/kg alsó méréshatárig mérni, amely határt egyik vizsgált minta sem éri el. Az ellenőrzőmérés akkreditált laboratóriuma 2011. január 23-ig szintén ilyen méréshatárig volt képes kimutatni a szermaradványok jelenlétét, majd a fenti határnap után már egyes szermaradványok esetében 1 µg/kg méréshatárral rendelkezett. E szerint tehát megállapítható, hogy az eljárás tárgyát képező élelmiszer-tételek tekintetében egyik laboratórium sem volt képes kimutatni a hatóság által feltárt alacsony szermaradvány mennyiséget.

A felperese továbbá észrevételezi, hogy Hatóság sem lett volna képes 2010 első felében kimutatni azt a határértéket, amelyre a III. negyedévtől már bírság kiszabását látja megalapozottnak. Ez akár ugyanazon mintákat vizsgálva is bekövetkezhet.

II. Alperesi érvelés:

A Felperes által alkalmazott laboratórium a 2010. évben 10 µg/kg fölötti szermaradványt volt képes kimutatni, de a hatóság által 2010. évtől alkalmazott laboratórium 0,5 µg/kg fölötti maradványt is képes volt kimutatni, viszont csak 2011-től rendelkeztek ilyen akkreditációval. E miatt került sor az Intertek laboratórium igénybevételére, amely már 2009. júniusától képes 0,5 µg/kg határértékig akkreditáltan mérni a szermaradvány jelenlétét a vizsgált mintákban.

III. Felperesi érvelés:

A hatósági eljárásban vizsgált minták és a kapcsolódó mérési eredmények a rendelkezésre álló dokumentumok alapján nem vonhatók párhuzamban.

III. Alperesi érvelés:

A felperes állítását vitatja, amelyet a későbbi szakértői vélemény is megerősít.

IV. Felperesi érvelés:

A felperes hivatkozik a Ket. 7. §-ára, mely szerint a Hatóság köteles a költséghatékonyság elvének figyelembe vételével lefolytatni a hatósági eljárást. Ennek a felperes érve szerint nem ennek felel meg az Intertek laboratórium alkalmazása, mert Magyarországon is van olyan akkreditált laboratórium, amely a vizsgálatot elvégezhetette volna. E miatt a magasabb vizsgálati díjat kénytelen a felperes viselni.

IV. Alperesi érvelés:

A felperes számára kedvezőbb ár (33.450.- Ft) került alkalmazásra vizsgálati díjként az egyébként szokásos⁸⁴ 35.000.- Ft-al szemben. Továbbá az alperes nem alkalmazhatott olyan laboratóriumot, amely nem képes a legkisebb kimutatható határértékkel vizsgálni, ezért volt szükséges az Intertek laboratórium megbízása.

84 89/2005. (X. 11.) FVM-EÜM-ISZCSM-PM rendelet 2.25.62. pontja

Véleményem szerint a felperes érvelhetett volna úgy is, hogy a méz-tételek megsemmisítése helyett a hatóság adhatott volna lehetőséget a sütő-főző mézként⁸⁵ való értékesítésre. Ahogy perben kirendelt szakértő véleményében megállapította, a szulfonamid a hőkezelés hatására lebomlik. A sütő-főző méz egyik változat éppen azért van ebbe a kategóriába sorolva, mert túlmelegített.

V. Felperesi érvelés:

Az Intertek laboratórium megbízása jogszabályt sért, mert a 882/2004/EK rendelet VII. melléklete szerint alapján nem referencia laboratórium, illetve a magyar hatóság részéről sem történt kijelölés. A Hatóság a rendelet 12. cikkére hivatkozva bízta meg az Intertek laboratóriumot. A felperes érvelése szerint viszont egy olyan vizsgálat esetében, amely bírság alapját képezheti szükséges megvizsgálni, hogy a laboratórium megfelel-e a hivatkozott cikknek, illetve határozni kell a kijelölésről.

V. Alperesi érvelés:

Az alperes azzal érvel, hogy a laboratórium kijelölése a hivatkozott rendelet alapján történt, mert a laboratórium a rendeletben szabályozott feltételeknek eleget tett, amelyet az alperesnél rendelkezésre álló dokumentumokkal bizonyított a laboratórium. A jogszabály egyébként kijelölést nem ír elő.

VI. Felperesi érvelés:

Az alperes visszamenőleges jogalkalmazást végez, amikor olyan szermaradványértékekre alapít szankciót, amely az élelmiszer-tétel gyártásakor még nem volt kimutatható.

VI. Alperesi érvelés:

A 2010-ben végzett mézellenőrzés során 399 mintából 271-et ebben a laboratóriumban vizsgáltak meg. A vizsgálatok 39 esetben pozitív eredménnyel zárultak, amelyből 28 minta a felperes terméke volt. A felperes 2009 júniusától vizsgáltathatta volna a termékét az Intertek laboratóriummal.

Álláspontom szerint az alperes nem válaszolta meg kellő mértékben a felperes érvét. Egy helyes válasz lehetne, hogy a jogszabály már az élelmiszer gyártásakor is ilyen követelményt írt elő. Annak nincs jelentősége, hogy a technológiai határok miatt létezik egy folyamatosan szűkülő ösvény amelyen a felperes haladt akkor, amikor ilyen élelmiszert vásárolt fel vagy termelt meg önmaga. Az élelmiszer minőségi követelményeinek megsértése miatti objektív felelősség nem tesz lehetővé kimentés arra az esetre, ha a jogszabályi követelményeket a technológiai fejlődés csak később követi. Az alperes az elérhető legjobb technológiát alkalmazta

85 Részletesen kifejtve a 3. fejezetben

abból a célból, hogy a jogszabály által a hatósági ellenőrzés irányába támasztott követelményeknek a lehető legnagyobb mértékben megfeleljen.

VII. Felperesi érvelés:

A határozat alapjául szolgáló 37/2010/EU rendelet 1. mellékelt 63. és 69. oldalán szulfonamid és trimetoprim esetében az élelmiszer-előállítás céljából tartott valamennyi faj megnevezésében benne van a méh, mint faj. A rendelet szerint a mézben lehet 100 µg/kg szulfonamid és 50 µg/kg trimetoprim. Az alperes érve az, hogy nem alkalmazható mézre ez a határérték, mert nem a termelő fajt fogyasztjuk el, hanem a termékét. Célszövekként a méz viszont nem szerepel. Az alperes álláspontja szerint az élő szervezetből kiürül a szermaradvány. A felperes szerint az alperes érvére a miatt is téves, mert a rendeletben külön szabályozva van a tej, mint célszövet, ahol a szermaradványérték felső határa 100 µg/kg szulfonamid. A rendelet az egyes szermaradványok tekintetében a tiltás esetén egyértelművé teszi, hogy bizonyos szerek nem alkalmazhatók tojást, ikrát termelő állatoknál. A felperes érvel továbbá azzal, hogy a más, nagyobb mennyiségben fogyasztott élelmiszerek esetében a rendelet 100 µg/kg határértéket állapít meg, így belátható, hogy a fogyasztókra jóval kevésbé veszélyes a mézben kimutatott alacsony szermaradvány (1-6 µg/kg), mint a megengedett határérték más élelmiszerek esetében.

VII. Alperesi érvelés:

Az alperes azzal érvel, hogy a nem megengedett hatóanyagok tekintetében „zéró tolerancia” alkalmazása szükséges. A 470/2009/EK rendelet 14. cikk (2) bekezdésében előírtak szerint a szulfonamid és trimetoprim esetében nem szerepel két fontos tényező. A méz, mint meghatározott élelmiszer és a méh, mint állatfaj. Ennek az az oka, hogy az ilyen hatóanyagot tartalmazó készítmények nem használhatóak méhcsaládok gyógykezelésére, sem pedig hozamfokozásra. E miatt mézben maradék farmakológiai hatóanyagként nem jelenhet meg, ezért nincs is a 37/2010/EU rendeletben ezekre az anyagokra szabályozva a méz, illetve a méh.

Álláspontom szerint az alperes érvelése vitatható. A 470/2009/EK rendelet 14. cikk (2) bek. d) pontja szerint „a hatóanyag alkalmazására vonatkozó tiltás”-t meghatározza a rendelet, tehát ebben az értelemben benne kéne lennie a 37/2010/EU rendelet hivatkozott részi esetében, hogy méz esetében nem alkalmazható. Továbbá a rendelet ideiglenes maradékanyag-határértéket sem állapít meg.

Véleményem szerint a helyes érvelés az lett volna, hogy a méz csak a Codex Alimentarius Hungaricus szerinti kémiai és fizikai jellemzőket mutathatja a fogalmi megfelelés mellett. Ettől csak a 37/2010/EU rendeletben meghatározott maradékanyagok tekintetében térhet el a megengedett határértékig. Azzal, hogy trimetoprim és szulfonamid került kimutatásra az eljárás tárgyát képező élelmiszer-tételek tekintetében már nem felel meg a fenti kritériumoknak, tehát a

méz elnevezést jogellenesen használta. E miatt viszont élelmiszer-ellenőrzési bírság⁸⁶ szabható ki.

A felek által hivatkozott egyik rendelet sem tartalmazza egyértelműen, hogy a méh beletartozik a valamennyi faj kifejezésbe, e miatt kívánatos analógiát alkalmazni. Az ökológiai termelés, a címkézés és az ellenőrzés tekintetében az ökológiai termelésről és az ökológiai termékek címkézéséről szóló 834/2007/EK rendelet részletes végrehajtási szabályainak megállapításáról szóló EK rendelet tartalmazza a méhet a tárgyi hatály megállapításánál⁸⁷. A szabályozás olyan mélyen hasonló, hogy a felek által hivatkozott rendelet értelmezése során nagyobb bizonytalanság nélkül alkalmazható.

4. 3. A SZAKÉRTŐI VÉLEMÉNY

Az eljáró bíróság tíz kérdés tekintetében igazságügyi állatorvosi szakértőt rendelt ki. A következőkben a szakértői vélemény⁸⁸ ismertetése és „kritikája” kerül bemutatásra.

1. Kérdés: A mézmintákban talált farmakológiai hatóanyagok maradékai lehetnek-e kizárólag szennyező anyagok, melyek haszonállatok kezelését követően, azok székletéből, ivóvizéből, vizeletéből került be a kaptárba, avagy ezen farmakológiai hatóanyag maradékok kizárólag a méhcsaládok tiltott kezelésével kerülhet a mézbe?

A kérdésre adott válasz: A szakértő lényegében kizárta, hogy az állattenyésztés környezeti hatása útján kerültek a mézbe a farmakológiai maradványok. Valószínűsíti, hogy méhbetegségek kezelése során került a mézbe farmakológiai hatóanyag, amely kezelést tiltott kezelésnek minősített.

Véleményem szerint szakértő nem fejtette ki, hogy mire alapozza azt az állítását, hogy a szulfonamiddel vagy trimetoprimmal való kezelés tiltott lenne. E miatt nem zárható ki, hogy – nem szűkítve a joghatóságot Európai Unió szintre – a kezelés valójában nem tiltott.

2. Kérdés: A vizsgálatokat végző Intertek Food Service Gmbh (Bréma) laboratórium az európai és hazai szabályozás szerinti minősítésnek, akkreditálásának megfelel-e vizsgálatok elvégzésének időpontjában, így elvégezhetette-e a perbeli vizsgálatokat jogszerűen?

A szakértő által adott válasz szerint a laboratórium 2009 augusztusától jogosult ilyen vizsgálat végzésére.

Álláspontom szerint szükséges azonban megjegyezni, hogy a szakértő a kérdésre adott válasszal túlterjeszkedett az eljárásban betöltött pozícióján, azzal hogy jogkérdésben foglalt

⁸⁶ Éltv. 62. § (1) bek. e) pontja szerint

⁸⁷ 889/2008/EK 2. fejezet 7. cikk

⁸⁸ K.21628/2011/23. számon nyilvántartva a Miskolci Törvényszéken

állást. Maga a feltett kérdés a legtágabb értelmezés mellett sem tekinthető ténykérdésnek, hiszen bizonyítékok beszerzésének jogszerűségi vizsgálatára irányul. A jogkérdésben való szakértői állásfoglalás a perben nem vehető figyelembe.

3. Kérdés: A tárgyi vizsgálat során a mintavételezés megfelelt-e az európai és a hazai jogi szabályozásnak, a minták azonosságára, nyomon követhetőségének jogszabályi feltételeinek megfelelés megállapítható-e a hatósági eljárás során?

Úgy gondolom a feltett kérdés részében az előzőhöz hasonlóan szintén jogkérdés, mert lényegében arra irányul, hogy a szakértő döntse el a bizonyítékok kezelése, a vizsgálat során történt kezelése végig nyomon követhető volt-e. A szakértő a képen foglalt állást, hogy a szabálysértés nem történt, de nem fejtette ki kellő mélységben, hogy mire alapozza a véleményét.

4. Kérdés: Megállapítható-e a bolti mintavétel során levett minták és a vizsgált minták azonossága a rendelkezésre álló iratok alapján?

A szakértő álláspontja szerint a szakma szabályai szerint történt a minták megjelölése, valamint a mintavétel során történt azonosítás visszatükröződik az eredményközlőn.

5. Kérdés: A 37/2010/EU rendelet mellékletének 1. táblázat 63. oldalán pl. a szulfadimethoxin és trimetoprim farmakológiai hatóanyagok maximális maradékanyag határértéke a mézre vonatkozóan nincs meghatározva. Jelentheti-e ez azt, hogy a méz a hivatkozott mellékletében pl. szulfadimethoxin és trimetoprim farmakológiai hatóanyagok nem kerülhetnek osztályozásra, vagyis a maximális maradékanyag határérték megállapítása nem történt meg?

A szakértő úgy foglalt állást, hogy azért nem került a méz külön feltüntetésre, mert semmilyen farmakológiai maradékanyagot nem tartalmazhat. Válaszában kitér arra, hogy a határérték megállapítására úgy kerül sor, hogy figyelembe veszik a hatóanyag hatásmechanizmusát, lebomlását, kiürülésének módját, idejét. Továbbá azt, hogy a szulfonamidok hőérzékenyek, így hőkezelés hatására lebomlanak, így veszélytelenné válnak a fogyasztóra.

Véleményem szerint a szakértő ismételten jogkérdésben foglalt állást oly módon, hogy az adott választ a szabályozás szakmai érveivel támasztja alá. E miatt a válasza erre a kérdésre a fentiekhez hasonlóan szintén nem vehető figyelembe.

Mindazonáltal a szabályozás magyarázata megválaszolatlan kérdéseket vet fel. Nevezetesen, hogy a hivatkozott táblázat 69. oldalán a trimetoprim esetében ez a szöveg szerepel: „A zsírra, májra és vesére vonatkozó határérték nem alkalmazandó az uszonyos halakra” illetve „Nem alkalmazható emberi fogyasztásra szánt tojást/ikrát termelő állatoknál.”

Az első idézett jogszabályrészlet értelmében az izomra (lényegében az élelmiszer-tétel java) a táblázatban szereplő határértéket kell alkalmazni, ami 50 µg/kg. Ugyanez a jogszabályrészlet megtalálható a szulfonamid csoport esetében is a 63. oldalon 100 µg/kg határértékkal. Szűken értelmezve is feltűnik, hogy az uszonyos halak esetében egyes konyhákban (példának okáért a japán konyha) nem alkalmaznak hőkezelést, e miatt a hőérzékeny szulfonamid nem is bomlik le. A határértéket figyelembe véve könnyen kiszámítható, hogy a szankcionált élelmiszer-tétel szulfonamidnál 16,7-szerese, trimetoprimnál pedig 25-szöröse hal esetében a jogszabály értelmében megengedett a legmagasabb megállapított értékkel számolva. Hasonló helyzet áll elő a tatar beefsteak (tatárbifsztek) esetében, hiszen ebben az esetben sem kap a marhahús hőkezelést. További kritikai pont, hogy a Magyar Élelmiszerkönyv ismeri a „kizárólag főzésre, illetve sütés céljára használható” jelölést a sütő-főző méz esetében. A szakértő állítása szerint a szulfonamid hőkezelés hatására lebomlik, így kérdéses, hogy a trimetoprimot nem tartalmazó méz-tételek minősíthetők-e sütő-főző méznek.

6. Kérdés: Nyilatkozzon arra vonatkozóan, hogy biológia szempontból, figyelemmel a rendelet szabályozásának logikájára, kijelenthető-e tehát, hogy a szulfonamid hatóanyag (37/2010/EU rendelet 1. mellékletének 1. táblázata) esetén valamennyi állatfaj megnevezésű oszlop mellett az állatfajhoz tartozó célszövet pontosan meg van nevezve, külön sorban megnevezésre került a szarvasmarha, juh, kecske, és a hozzájuk tartozó tej, mint célszövet, a szulfonamidoknál és a trimetoprimnál nem szerepel a méhcsalád, mint állatfaj, valamint a méz, mint célszövet, ezért helyes-e ez az álláspont, hogy mivel nincs felsorolva, ezért nem tartalmazhat egyáltalán farmakológiai hatóanyagot a méz?

A szakértő álláspontja szerint a méz esetében „zéró tolerancia” van érvényben, így semmilyen kimutatható farmakológiai hatóanyagot nem tartalmazhat a fogyasztásra szánt méz. A szakértő nem zárja ki, hogy a kimutatási határérték alatt tartalmaz ilyen anyagot. Elvi élel állapítja meg, hogy kimutatott farmakológiai maradék hatóanyag esetében a vizsgált mézet emberi fogyasztásra alkalmatlannak kell minősíteni.

Álláspontom szerint szakértőt ebben a kérdésben is ismételten jogkérdésben foglal állást. A kérdés nehezen vitatható módon jogszabály értelmezésére irányul. Azt kell eldöntenie, hogy a táblázatban nem szereplő farmakológiai szermaradványt tartalmazó élelmiszer forgalomba hozható-e. A szakértő ezzel az állításával azt mondta ki, hogy a hordási időszakban és az előtte lévő kiürülési időszakban a mézelő méheket semmilyen farmakológiai hatóanyaggal nem szabad kezelni, mert az ilyen anyaggal szennyezett méz emberi fogyasztásra alkalmatlan. Az álláspont azért is tűri a vitát, mert a technológia fejlődés nem csak a laboratóriumi vizsgálatokat érinti, hanem az állatgyógyászatban belül a méheket is. A szakértő álláspont alapján tehát olyan, újonnan

felfedezett farmakológiai hatóanyag sem használható a méhek esetében, amelyek jelentős elhullástól óvnák meg az állományt és esetleg az emberi szervezetre nincs hatással.

Továbbá az ilyen kategorikus állásfoglalás véleményem szerint megkíván egy jogszabályi alátámasztást.

7. Kérdés: Avagy helyes az az álláspont, miszerint arra tekintettel, hogy a 37/2010/EU rendelet 1. mellékletének 63. és 69. oldalán található szulfonamid és trimetoprim esetében az élelmiszer-előállítás céljából tartott valamennyi faj megnevezésében benne van a méh, mint faj, a rendelet szerint a mézben lehet 100 µg/kg szulfonamid, valamint 50 µg/kg trimetoprim?

A szakértő azt állapítja meg, hogy amennyiben a rendeletben nincs feltüntetve a méz, mint célszövet, az azt jelenti, hogy a méz nem tartalmazhatja a szóban forgó maradékanyagokat.

Véleményem szerint kérdés a már jelzettekhez hasonlóan jogértelmezési kérdés, amelyre a szakértőnek adott válasza irreleváns. Erre a kérdésre a választ a bíróságnak kell megtalálnia.

8. Kérdés: Megfelel-e az az állítás a valóságnak, hogy a V34-es tartályból származó minták közül nem mindegyikben lehet kimutatni szermaradékot, ez nem a laboratóriumi eredmények megbízhatóságát kérdőjelezi meg, hanem az ilyen eredmények fő oka, hogy a tétel inhomogén?

A szakértő megállapítja, hogy a változatos eredmények oka a méz inhomogenitása. Tájékoztatja a bíróságot, hogy a tisztulása közben folyamatosan mozgásban van, és a fülölről vett minták esetében nagyobb az esélye a pozitív mintának, mert ott magasabb a maradékanyag koncentráció.

9. Kérdés: Megfelel-e az az állítás (a valóságnak, *a szerz.*), hogy a „zéró tolerancia” alkalmazása és az erre történő hivatkozás nem helytálló, mivel nincs olyan módszer az analitikában, amivel zérót lehet mérni?

A szakértő tájékoztatja a bíróságot, hogy a fogalmat elvonatkoztatva kell érteni. Erre a közlekedésben alkalmazott párját hozza fel az egyik példának a véralkohol szint tekintetében.

Véleményem szerint a másik az ügy szempontjából sokkal érdekesebb példa az ásványvizek esetében reklámozási céllal alkalmazott 0 mg/liter nitráttartalom megjelölés. A szakértő kiemeli, hogy az lenne szabályos, ha kimutatási határértéket jelölnének meg, pl: nitrát: 0,25 mg/liter alatt. Amennyiben ez utóbbi példát és a méz farmakológiai maradványértékeit párhuzamba állítjuk, szinte azonnal kínálja magát, hogy a méz címén is kimutatási határértékkel kellene jelölni a fenti két anyagot. Egyrészt, mert a minta inhomogén, így nem minden üveg mézben ugyanannyi az esetleges kimutatási határérték alatti hatóanyag. Másrészt a kimutatási határérték csökkenése esetén is egyértelmű lenne a felek által vitatott jogbiztonsági kérdés. Az Éltv. szabályozás

megkülönbözteti az ügyben kiszabott élelmiszer-ellenőrzési bírságot⁸⁹ az élelmiszerlánc-felügyeleti bírságtól⁹⁰. Véleményem szerint megfontolandó – amennyiben a szakértő fenti álláspontját elfogadjuk –, hogy lehet-e helye élelmiszerlánc-felügyeleti bírságnak élelmiszer-ellenőrzési bírság helyett. A határozatban a hatóságok egyetértettek abban, hogy élelmiszer-ellenőrzési bírságot szükséges kiszabni az Éltv. 62. § (1) bek. a) pontja értelmében. Más lenne viszont a jogi helyzet, ha a méhészet az alkalmazott címkézés során feltüntette volna, hogy a méz kimutatási határérték fölött nem tartalmaz farmakológiai hatóanyagot. Ebben az esetben a 63. § (1) bek. a) pontjának aj) alpontja szerinti bírság kiszabása lenne indokolt, amely bírság összege jelentősen alacsonyabb lenne a kiszabott bírság összegénél.

10. Kérdés: Szakértő kérdés nélkül is tegye meg az ügygel összefüggő észrevételeit.

A szakértő a 2001/110/EC Európai Méz Direktívára hivatkozik, amely szerint a méz nem tartalmazhat semmi nemű antibiotikumot.

A szakértő nem jelöli meg, hogy a direktíva pontosan mely része állítja ezt. A direktíva a belső jogba Codex Alimentarius Hungaricus néven a Magyar Élelmiszerkönyv részeként lett átültetve. A mézzel kapcsolatban a direktíva ezt írja elő:

„A mézhez — a fogyasztói forgalomba kerülő mézhez vagy az emberi fogyasztás céljára készült termékekben való felhasználás során — más élelmiszer-összetevő (beleértve az élelmiszer-adalékokat is), valamint a mézen kívüli egyéb anyag nem adható hozzá. A méznek — amennyire csak lehetséges — az összetételétől idegen szerves vagy szervesetlen anyagoktól mentesnek kell lennie.”

A megszorítás szigorúan értelmezve sem ad olyan választ, mint amire a szakértő jutott. Az előírás azt mondja ki, hogy magához a mézhez, mint élelmiszerhez nem adható semmilyen anyag. Ebben természetesen benne van a szulfonamid és a trimetoprim is. Viszont az ügy tárgyát képező vizsgálati mintákban senki nem állította, hogy a mézhez lettek volna hozzáadva ezek az anyagok. Az első-, és a másodfokú hatóság eljárása során nem történt vizsgálat arra vonatkozóan, hogy a farmakológiai maradvány milyen módon kerülhetett a mézbe. Amennyiben a méhcsalád tiltott kezelését nektárgyűjtés követi, akkor előfordulhat, hogy maguk a méhek viszik be a szennyezőanyagot a mézbe. Ebben az esetben viszont a szermaradvány közvetlenül nem került hozzáadásra, kizárólag a méheken keresztül, közvetett módon. Továbbá hasonlóképpen a hordás során bekerülhet a szennyezőanyag, ha nem ökológiai termelésnek megfelelő legelőről történik a hordás.

⁸⁹ Éltv. 62. § (1)-(4) bek.

⁹⁰ Éltv. 63. § (1)-(2) bek.

5. A HATÁLYOS SZABÁLYOZÁS KRITIKÁJA ÉS ÖSSZEFOGLALÁS

5. 1. A MÉZÉRT VALÓ FELELŐSSÉG

A dolgozat legfontosabb kérdése, hogy a szermaradványokért valójában ki a felelős. A hatályos szabályozás elsősorban a szankcióhoz keresi az eljárás alá vont élelmiszerlánc szereplőt⁹¹. A felelősség kérdése ettől sokkal mélyebben rejtőzik. Kiindulásként azt kell vizsgálni, hogy a szennyezés a méhésznek, a felvásárlónak vagy a méhlegelő tulajdonosának, illetve használójának felróható. A laboratóriumok egységesek a tekintetben, hogy a trimetoprim és a szulfonamid nem kerülhettek be a méhlegelőkről való hordás során, ezért a méhlegelő tulajdonosa és használója nem kerül górcső alá.

A felvásárló felelőssége álláspontom szerint megállapítható. Egyrészt az Éltv. szabályozásai alapján a felelősségi kérdésekben az élelmiszerláncot végigkövetve az utolsó megállapítható szereplő felelőssége az irányadó. A felvásárló méhészet abban hibázott, hogy nem látta el beszállítóként egyedileg az élelmiszer-tételeket olyan azonosító jelzéssel, amely alapján a beszállító azonosítható lenne. Amennyiben a címkézés során ilyen nyilvántartást alkalmazott volna, akkor megfelelő jogi alappal hivatkozhatott volna, hogy az élelmiszer-tételben található hibát nem ő okozta ami kimentési ok⁹². Ilyen kimentés nélkül a közigazgatási jogi felelősség elkerülhetetlenül a felvásárlót terheli.

Az ilyen nyomon-követési rendszer nem kizárólag a felvásárló számára nyújtana előnyöket. Közvetett módon az egész ágazat termékeinek a megbízhatóságát nagy mértékben növelné, hiszen ilyen módon fokozatosan kiszűrné az ágazatból azokat a méhészeket, akiknek a terméke valamilyen módon szennyezett. Még a FELIR⁹³ rendszer tényleges működésének kezdete előtt érdemes lenne a jogalkotónak fontolóra venni az ilyen nyilvántartó-rendszer kötelezővé tételét és integrálását a FELIR rendszerbe, legalábbis ajánlottá tenni a rendszerben való részvételét a felvásárlóknak. Ez utóbbi esetben – amennyiben a jogalkotás előtti hatástanulmány alapján az ágazat eredményes átállásához szükséges – valamiféle kedvezményrendszert érdemes lenne kidolgozni a motivált és önkéntes átállás elősegítésére.

Sajnálatos módon a mézfelvásárlók nem alkalmazznak ilyen jellegű nyilvántartást, különösen nem olyan hitelességűt, amely polgári vagy közigazgatási perben döntő bizonyítékként szolgálna. E helyett a mézfelvásárlás során beszállítói nyilatkozatot⁹⁴ alkalmazznak. Ennek a nyilatkozatnak a bizonyítékként való felhasználása a fent elemzett nyilvántartási rendszer üzemelése nélkül kevés eredménnyel zárul. Ennek a fő oka, hogy a felvásárló általi feldolgozás

91 Éltv. 62. § (2-4) bek. és 63. § (1) bek. b)-d) pontjai

92 Éltv. 62. § (3) bek.

93 2012. évi XVIII. törvény

94 2. mellékelt

során az azonos minőségű és típusú mézeket együtt dolgozzák fel, így a csomagolás után már nem állapítható meg, hogy melyik beszállító méze van a csomagolásban. A kárkötelemben az okozati összefüggés bizonyítása e miatt nem lehetséges.

A méhészt felelőssége – ahogy az ágazati szabályozás ismertetése során nyilvánvalóvá vált – rendkívül kiterjedt. Éppen ezért kis túlzással elmondható, hogy a birtokából kikerülés mozzanataig minden egyes tevékenységért a méhészt felel, de a felelősség bizonyítása a felvásárló kötelezettsége.

5. 2. AZ BÍRÓSÁGI ELJÁRÁS KRITIKÁJA

A dolgozat témáját képező ügyben a bíróság több Európai Unió jogértelmező kérdést tett fel a kirendelt szakértőnek. Úgy gondolom a helyes eljárás az lett volna, ha az ilyen jellegű kérdéseket – kiegészítve a felek álláspontjával – az Európai Unió Bíróságának teszi fel előzetes döntéshozatali eljárás⁹⁵ keretében. A jelenlegi igazságszolgáltatási hierarchia csúcsán álló Európai Unió Bíróságától várható olyan döntés, amely kellő megnyugvással szolgálhat a felek és az ágazat részére.

Az egyik ilyen lényeges kérdés a felek által hivatkozott farmakológiai maradványok jogi természete. Álláspontom szerint a szabályozásból sem a tiltott kezelés, sem pedig a hivatkozott szermaradványokra vonatkozó tiltás nem egyértelmű. A rendelet⁹⁶ 1. táblázatában meghatározott maradványértékek esetében az esetleges tiltás kiemelten és egyértelmű módon megjelenik. A tiltásra vonatkozó ilyen jelölést ír elő a 470/2009/EK rendelet 14. cikk (2) bek. d) pontja. E miatt csak az a következtetés vonható le, hogy a jogalkotó a táblázat megalkotásakor – szerintem tévedés miatt – kihagyta a hivatkozott szermaradványokra vonatkozó rendelkezéseket. Viszont kíváncsi lennék, hogy ezt az Európai Unió Bírósága mondja ki.

Ahogy a 4. 1-es fejezetben ismertetésre került az eljáró bíróság azt állapította meg, hogy a méhészt nem ügyfél, így nem is lehet helye ellene Ket. alapján hatósági eljárásnak. A bíróság helyes döntése a keresetlevél idézés nélküli elutasítása⁹⁷ lett volna. Az eljárás során a bíróságnak vizsgálnia kell⁹⁸ a felek perbeli jogképességét. E szerint meg kellett volna állapítania, hogy a felperes egyéni vállalkozókra a jogerős közigazgatási határozat nem vonatkozik, hiszen az a méhésztel szembeni bírság kiszabásáról rendelkezik és nem a felperessel szemben állapít meg kötelezettséget. Fontosnak tartom hangsúlyozni, hogy az ügy részleteit a méhészek nagy része figyelemmel kíséri, mert az ügy eredményeképpen megszülető bírósági döntés utat mutat a hasonló eljárások várható megítélésében. E miatt is fontos, hogy az ilyen nagy horderejű ügyekben a hatóság a megszokottnál is nagyobb alapossgal járjon el az eljárás során, amibe

95 Európai Unióról szóló szerződés 19. (3) bek. és az Európai Unió működéséről szóló szerződés 267. cikk

96 37/2010/EU rendelet

97 1952. évi III. törvény a polgári perrendtartásról (továbbiakban: Pp.) 130. § (1) bek. e) pontja

98 Pp. 50. § (1) bek.

bele tartozik az eljárás alá vont ügyfél ebéli minősége és az egyéb eljárási cselekmények szabályossága egyaránt.

5. 3. A SZABÁLYOZÁS KRITIKÁJA

A dolgozatban kifejtettek értelmében elfogadható, hogy a maradványértékek esetében a méz a többi élelmiszerhez képest szigorúbb szabályozás alá esik. Figyelembe véve, hogy hazánkban kívül majdnem mindegyik tagállam behozatalra szorul a mézből, megfontolandó lenne, hogy a szabályozás Európai Unió szinten lazítson az eddigi merev és szigorú szabályokon. Jellemzően azoknak az élelmiszereknek a szabályozása ilyen mértékben szigorú, amelyek esetében az Európai Unió termelése meghaladja a fogyasztást. Ilyen esetekben a szabályozás odáig megye, hogy a termelés korlátozását az termőterületek újratelepítését is tiltja, ahogy az a borszőlő esetében is tetten érhető.⁹⁹ A jelentős uniós importtal rendelkező méz esetében a szigorúság nem eredményezheti az ágazat olyan mértékű fejlődését, amelynek következtében az Európai Unió önellátó lenne. Természetesen a szabályozás lazítása során fokozott figyelemmel kell lenni az élelmiszer-biztonsági kockázatokra, viszont az egyes maradványértékek estében élelmiszereként jelentős diszkrimináció ilyen indokokkal álláspontom nem helytálló. A kívánatos megoldás a kockázatarányos megengedett maradványérték lenne, amely esetben elkerülhető lenne az olyan diszkriminatív jogi helyzet, hogy a nagy fogyasztottságú tej vagy halhús esetében megengedett határérték nagyságrendekkel meghaladhatja az alacsonyabb fogyasztottságú méz határértékét.

Fontos hangsúlyozni, hogy a méz nem régen tartozik a Közös Agrárpolitika (KAP) rendszerébe¹⁰⁰. E miatt sem védővámnak, sem intervenciós árnak, sem pedig termelési támogatásnak nem volt tárgya a méz mint élelmiszer. Álláspontom szerint amennyiben a fogyasztók egészsége valóban ilyen mértékű – már az ökológia termeléssel vetekedő – élelmiszer minőséget követel meg, akkor a mézre is ki kellene terjeszteni a KAP rendszert, ami a ma hatályos jogszabály értelmében megtörtént¹⁰¹. A dolgozat első fejezetében kifejtettem, hogy a méhészet milyen mértékben fontos ahhoz, hogy azokat az élelmiszereket megtermelje a mezőgazdaság, ami a Föld lakosságának eltartásához szükséges. Ha nem kerül különös védelem alá a méztermelés és a méhészet, akkor az ágazat végérvényesen előregedik. Ha pedig a vadméhek között az állományt jelentősen ritkító méhbetegség üti fel a fejét, akkor a kieső beporzási képességet a méhészek által birtokolt méhcsaládokkal kellene pótolni. Ez jelentős akadályokba fog ütközni, ha az ágazatot az unió nem támogatja olyan mértékben, hogy az ilyen – egyébként biztosan bekövetkező – termelés kiesést jelentősen mérsékelni tudja. Mindannyiunk

99 SZILÁGYI János Ede: *A borpiaci rendtartás aktuális kérdései*. Collega, 2005 április 240-242. o.

100BRIAN Jack: *Agriculture and EU Environmental Law*. Padstow, Cornwall 2009. Ashgate, 4. o.

1011234/2007/EK rendelet

felelőssége, hogy a méhészet teljes erejével tudja szolgálna az agrárium egészségét. Magát a mézet ezért, csak a méhészeti tevékenység egy „melléktermékének” tekintem. A méhészet fő szerepe nem a méhészeti termékek termelése, hanem a mezőgazdasági művelés alá vett termőföldek beporzása. E nélkül olyan események láncolata következne be, amely könnyen ökológiai katasztrófához vezetne. Ehhez pedig a lehető legtöbb támogatást és segítséget kell nyújtani az ágazatnak.

A dolgozat bevezetőjében több kérdésre is kerestem a választ. Tekintettel a dolgozat okfejtéseire és eredményeire ezekre kívánok válaszolni.

Az ügy egyik sarkalatos kérdése, hogy a méh beletartozik-e a szabályozásban hivatkozott valamennyi faj fogalomba? Illetve a kimutatott farmakológiai maradványértékekre valójában mennyi a beavatkozási határérték, illetve van-e egyáltalán ilyen határérték?

Álláspontom szerint a szabályozás nem egyértelmű.¹⁰² Amennyiben a jogszabály szövegezését pusztán nyelvtanilag és szerkezetileg értelmezem, akkor a méh nem tartozik bele abba a körbe. A bírság alapját képező uniós jogszabály egyértelműen nem tiltja és nem is engedi meg a szulfonamid és a trimetoprim jelenlétét a mézben, amíg más élelmiszerek esetében a jogszabályból mind a tiltás, mind pedig a jogsértést mértékét elérő határérték is egyértelműen kiolvasható. Azonban a jogszabály értelmezésekor figyelemmel kell lenni a jogalkotói akaratra¹⁰³. E szerint a jogszabály célja egyrészt a fogyasztók védelme a tekintetben, hogy az egyes élelmiszerek ne tartalmazzanak a – az állatgyógyászathoz és növényvédelemhez szükséges mértéket túllépő – farmakológia szermaradványt. Amennyiben tehát a szulfonamid és a trimetoprim jelenléte nem vezethető vissza méhbetegségre, akkor értelmezésem szerint annak az alkalmazása tiltott. Ezt támasztja alá, hogy a méz (méhpempő, virágpor) esetében az uniós maradványértékek¹⁰⁴ között nem szerepel a kimutatott két farmakológiai hatóanyag. A szereplő maradványértékek viszont néhány kivételtől eltekintve megegyeznek az analitikai kimutathatóság alsó határával. Ellenben jogbiztonsági kérdést vet fel, hogy a hatóság nem a tiltott kezelés, hanem az annak jelét mutató szermaradványra alapította a határozatát.

A méztermelés hazai felépítése megfelel-e az élelmiszerláncban fellelhető nyomonkövethetőségi feltételeknek, illetve hogyan kapcsolódik a méz az élelmiszerlánc szabályozásba?

A fentiek alapján megállapítható, hogy a vizsgálat tárgyát képező méz-tételek csak a felvásárlóig voltak nyomonkövethetők. Tehát azt kell eldönteni, hogy meg kell-e találni a nyomonkövethetőség során az élelmiszerlánc első szemét, vagy elegendő addig megállapítani a felelősséget, ameddig a láncot a hatóság feltárni képes. A szabályozás viszont elvi élel mondja

¹⁰²Ahogy ez pénzügyi jog területén is előfordul. Lásd: CSORDÁS Levente: *A zálogházak a mai szabályozásban.*

Miskolc, 2012. Miskolci Egyetem ÁJK. (Tudományos Diákköri Dolgozat) 18. o.

¹⁰³TÓTH Gábor Attila: *Túl a szövegen. Értekezés a magyar alkotmányról.* Budapest, 2009. Osiris. 70-79. o.

¹⁰⁴ec.europa.eu/sanco_pesticides/public/ (2012. XI. 17.)

ki, hogy az első szereplőtől a fogyasztóig kimutathatónak kell lennie az élelmiszerláncnak. Figyelembe véve a hordós jellegű mézfelvásárlást és az 5. 1.-es kritikai pontban kifejtetteket úgy gondolom, hogy nem követhető az élelmiszerlánc teljes hosszában a méz.

Illetve mi a méztermelés és az állategészségügy viszonya?

Az állategészségügyi kérdések a méhcsaládokat is érintik. A szabályozásnak itt elsősorban a méhbetegségek kezelése esetén van jelentősége. Az ágazat helyzetét nehezíti, hogy a többi élelmiszerhez képest a méz esetében rendkívül alacsony a megengedett szermaradvány határérték, illetve az előforduló szermaradványok tekintetben ez sokszor a kimutathatósági határral egyezik meg. Ebből következik, hogy amennyiben a méhcsaládot érintő méhbetegség a hordási időszakokban üti fel a fejét, akkor az megbetegedett méhcsaládok kiesnek a termelésből. Ez akár egy egész akácvirágzási időszakban végzett hordás kiesését eredményezheti, hiszen amíg a hatóanyagok ki nem ürülnek, addig így gyűjtött méz-tételek nem alkalmasak az élelmiszerláncban való részvételre. E miatt átgondolandónak tartom a beavatkozási határértékek emelését olyan módon, hogy az arányban álljon a többi élelmiszer-tétellel.

6. BIBLIOGRÁFIA

SZAKIRODALOM:

- KECSKÉS Csaba – DR. KULCSÁR Rózsa: A méhészet Magyarországon 2000-ben, *Statisztikai Szemle*, 80. évfolyam, 7. szám
- ÁRVÁNE VÁNYI Georgina: *A mézpiac marketingszempon্তু elemzése különös tekintettel a fogyasztói és vásárlói magatartásokra*, Debrecen, 2011, Debreceni Egyetem.
- TAHYNE DR. KOVÁCS Ágnes: *A genetikailag módosított szervezetekre vonatkozó európai és magyar jogi szabályozásról egyes környezetjogi alapelvek, különösen a fenntartható fejlődés tükrében*, Budapest, 2012, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar.
- Állami Foglalkoztatási Szolgálat: *Méhész*. Budapest, 2008, Foglalkoztatási és Szociális Hivatal.
- DR. SZEITZNÉ DR. SZABÓ Mária: *A táplálékláncba került mikrotoxinek populációs szintű egészségkockázatának elemzése, különös tekintettel a hazai forgalmazású paprika aflatoxin és ochratoxin tartalmára*. Kaposvár, 2007. Kaposvári Egyetem Állattudományi Kar.
- ÖRÖSI Pál Zoltán: *Méhek között*; Mezőgazdasági Kiadó, Budapest, 1968.
- DR. KURUCZ Mihály: *Az európai agrárjog alapjai*. Budapest, 2003. Mobil Kft.
- FODOR László: *AGRÁRJOG Fejezetek a mezőgazdasági életviszonyok sajátos szabályozása köréből*. Debrecen, 2005. DE Kossuth Egyetemi Kiadó.
- HALMAI Péter: *A közös agrárpolitika*, 2001. Budapest, Osiris.
- SZILÁGYI János Ede: *A borpiaci rendtartás aktuális kérdései*. Collega, 2005 április
- Dr. KURUCZ Mihály: Az élelmiszerjog mint az agrárjog különös területe. In: Dr. DOMÉ Györgyné – Dr. HÁRSFALVI Rezső – Dr. KURUCZ Mihály – Dr. RÉTI Mária – Dr. VASS János: *Agrárjog*. Budapest, 1999. ELTE Állam- és Jogtudományi Kar Szövetkezeti Jogi és Földjogi Tanszék.
- BRIAN Jack: *Agriculture and EU Environmental Law*. Padstow, Cornwall 2009. Ashgate.
- KRENOVSZKYNÉ Lovász Andrea: Az élelmiszerlánc-felügyeleti díjról. In: *Agrárágazat Mezőgazdasági havilap* 2012. (13. évf.) 6. sz.
- FERTŐ Imre – BAKUCS Lajos Zoltán – ELEK Sándor – FORGÁCS Csaba: A szerződések teljesülése a magyar élelmiszerláncban. In: *Közgazdasági Szemle*, LIX. évf.

- Hongdong GUO – Robert W. JOLLY: Contractual arrangements and enforcement in transition agriculture: Theory and evidence from China. *Food Policy*, 33. évf. 6. szám
- Joseph A McMAHON: *EU Agricultural Law*. New York, 2007. United States by Oxford University Press Inc.
- Prof. Dr. Roman BUDZINOESKI – Prof. Dr. Malgorzata KORZYCKA-IWANOW – Sebastian BALCERAK: Polish national report In: Prof. Dr. Paul ROCHILI: *Le défi de la diversification des entreprises agricoles*. Paris, 2011. L'Harmattan.
- TÓTH Gábor Attila: *Túl a szövegen. Értekezés a magyar alkotmányról*. Budapest, 2009. Osiris.

INTERNETES HIVATKOZÁSOK:

- SÁROSPATAKI Miklós: *Méhlegelő és megporzás II.* In: <http://mkk.szie.hu/dep/zoo/dokumentumok/oktatas/mehlegelo2.pdf> (2012. XI. 17.)
- NYÁRS Levente: *A méztermelés szabályozása*. Budapest, 2003, In: www.bekesmeak.hu/eu/piac/mez.doc (2012. XI. 17.)
- http://www.magyarhirlap.hu/a_vidék_magyarország/szabalyozasra_varnak_a_hazai_mehszetben.html (2012. XI. 18.)
- BÚZA László, M SCHILL Judit, SZENTGYÖRGYI Mária, ÁBRAHÁM Ágnes, DEBRECZENI Lajos, KERESZTÚRI József, MURÁNSZKY Géza: *Gondolatok a Méz hamisítása kapcsán Mit-Mikor-Mely Szereplő-Miképpen-Miért hamisít, hamisíthat?* Hungalimentaria 2009 In: http://www.foodlawment.hu/downloads/ki_mikor_miert_mivel_hamisithat_mezet_eloadas.pdf (2012. XI. 17.)
- ec.europa.eu/sanco_pesticides/public/ (2012. XI. 17.)
- <http://arminmehesz.lapunk.hu/?modul=oldal&tartalom=1076837> (2012. XI. 12.)
- <http://www.dkik.hu/download.php?id=162> (2012. XI. 28.)
- http://index.hu/tudomany/2012/10/05/kek_mez/ (2012. XI. 18.)

EGYÉB FORRÁSOK:

- CSORDÁS Levente: *A zálogházak a mai szabályozásban*. Miskolc, 2012. Miskolci Egyetem ÁJK. (Tudományos Diákköri Dolgozat)
- A Miskolci Kerületi Állategészségügyi és Élelmiszer-ellenőrző Hivatal 14.7/00088/0024/2011. számú határozata

- B-A-Z Megyei Kormányhivatal Élelmiszerlánc-biztonsági és Állategészségügyi Igazgatóság *14.1/00517/0002/2011.* számú határozata
- A B-A-Z Megyei Bíróság *24.K.21.074/2011/8.* számú ítélete
- *14.7/00088/0083/2011.* számú értesítés a hatósági eljárás megindításáról
- A Miskolci Kerületi Állategészségügyi és Élelmiszer-ellenőrző Hivatal *14.7/00088/0084/2011.* számú határozata
- B-A-Z Megyei Kormányhivatal Élelmiszerlánc-biztonsági és Állategészségügyi Igazgatóság *IV-I-001/00084-1/2012.* számú határozata
- *K.20970/2012.* számú keresetlevél a Miskolci Törvényszéknél nyilvántartva
- *IV-I-001/27-23/2012.* ügyszámon a Miskolci Törvényszéknél nyilvántartott kereseti ellenkérelem
- *K.21628/2011/23.* számon a Miskolci Törvényszéken nyilvántartott igazságügyi szakértői vélemény

7. JOGSZABÁLYJEGYZÉK

- Az Európai Unió működéséről szóló szerződés (Róma, 1957. III. 25.)
- Az Európai Unióról szóló szerződés (Maastricht, 1992. II. 7.)
- Az Európai Parlament és a Tanács 882/2004/EK (2004. április 29.) rendelete a takarmány- és élelmiszerjog, valamint az állat-egészségügyi és az állatok kíméletére vonatkozó szabályok követelményeinek történő megfelelés ellenőrzésének biztosítása céljából végrehajtott hatósági ellenőrzésekről
- A Tanács 834/2007/EK rendelete (2007. június 28.) az ökológiai termelésről és az ökológiai termékek címkézéséről és a 2092/91/EGK rendelet hatályon kívül helyezéséről
- A Bizottság 889/2008/EK rendelete (2008. szeptember 5.) az ökológiai termelés, a címkézés és az ellenőrzés tekintetében az ökológiai termelésről és az ökológiai termékek címkézéséről szóló 834/2007/EK rendelet részletes végrehajtási szabályainak megállapításáról
- Az Európai Parlament és a Tanács 470/2009/EK rendelete (2009. május 6.) az állati eredetű élelmiszerekben előforduló farmakológiai hatóanyagok maradékanyag-határértékeinek meghatározására irányuló közösségi eljárásokról, a 2377/90/EGK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről, és a 2001/82/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv, valamint a 726/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról
- A Bizottság 37/2010/EU rendelete (2010. december 22.) a farmakológiai hatóanyagokról és az állati eredetű élelmiszerekben előforduló maximális maradékanyag-határértékek szerinti osztályozásukról
- 1993.évi CXIV. törvény az állattenyésztésről
- 1959. évi IV. törvény a Polgári Törvényéről
- 2001. évi CVIII. törvény az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről
- 2004. évi XXXIV. törvény a kis- és középvállalkozásokról, fejlődésük támogatásáról
- 2008. évi XLVI. törvény az élelmiszerláncról és hatósági felügyeletéről
- 2009. évi XXXVII. törvény az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról
- 2011. évi CLXXXVIII. törvény Magyarország 2012. évi központi költségvetéséről
- 1993/CXIV. tvr. az állattenyésztésről
- 15/1969. (XI. 6.) MÉM rendelet a méhészettről

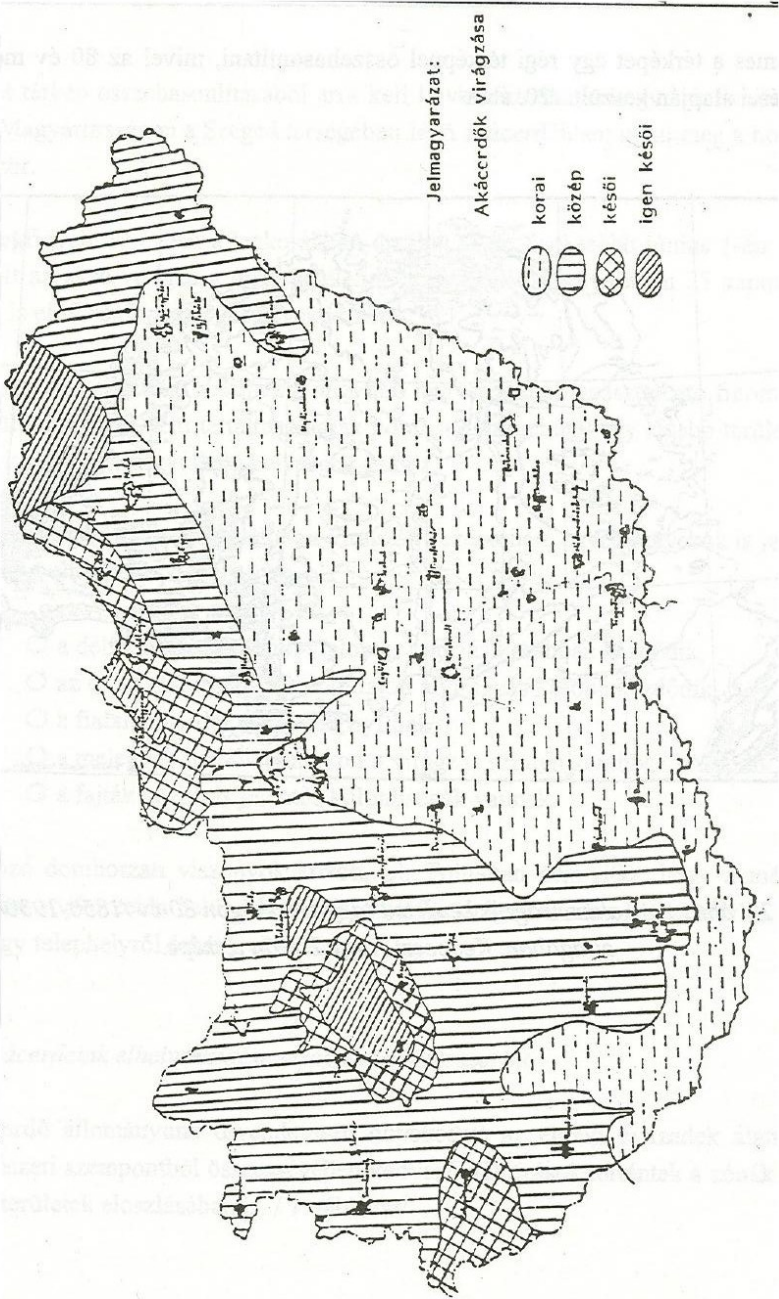
- 42/1994. (VI. 28.) FM. sz rendelet a méhanya nevelő telepről
- 41/1997. (V. 28.) FM rendelet az Állat-egészségügyi Szabályzat kiadásáról
- 70/2003. (VI. 27.) FVM rendelet a méhállományok védelméről és a mézelő méhek egyes betegségeinek megelőzéséről és leküzdéséről
- 68/2007. (VII. 26.) FVM–EüM–SZMM együttes rendelet az élelmiszer-előállítás és forgalomba hozatal egyes élelmiszer-higiéniai feltételeiről és az élelmiszerek hatósági ellenőrzéséről
- 119/2007. (X. 18.) FVM rendelet a tartási helyek, a tenyészetek és az ezekkel kapcsolatos egyes adatok országos nyilvántartási rendszeréről
- 153/2009. (XI. 13.) FVM rendelet az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény végrehajtásáról
- 52/2010. (IV. 30.) FVM rendelet a kistermelői élelmiszer-termelés, -előállítás és -értékesítés feltételeiről
- 47/2010. (XII. 31.) VM rendelet a Magyar Méhészeti Nemzeti Program alapján a 2010–2013 közötti végrehajtási időszakokban a központi költségvetés, valamint az Európai Mezőgazdasági Garancia Alap társfinanszírozásában megvalósuló támogatások igénybevételének szabályairól

Méhlegelő és méztermelés:

Vándorlás:

optimális időpont kiválasztása, pl. akácnál

Virágzási zóna	Adott akácson eltöltött napok szám
Korai	7
Közép	4
Késői	9
Igen késői	4
Mindösszesen:	24

Mézminta – Beszállítói Nyilatkozat

Alulírott.....(név),
.....(lakcím)

termelő kijelentem, hogy teljes felelősséget – beleértve az anyagi felelősséget is – vállalok azért, hogy az aláírással lezárt mézminta üvegekben **kizárólag** a (továbbiakban: a Cég) számáraév hónapnapon felajánlottfajtájú ésmennyiségű, saját termésű mézből származik. A jelen mézminta által reprezentált méz megfelel valamennyi EU és a **Magyar Élelmiszerkönyv1-3-2001/110** előírásnak, különös tekintettel a következőkre:

1. Az értékesítésre felajánlott mézbe sem etetés, sem hozzákeverés útján nem került izocukor, azaz kukorica keményítőből előállított cukor.
2. A méz elvételekor semmilyen kémiai leűzőszert nem használtam.
3. A méhcsaládok kezelésekor, valamint a lépek tárolása során kizárólag engedélyezett szereket használtam. Tiltott kémiai anyagokkal (tetraciklinek, szulfonamidok, sztreptomycin, nitrofurán, stb.) a méhállományt nem kezeltem.
4. A mézminta által reprezentált méz tárolására használt tárolóedényekben (hordókban) mást előzetesen nem tároltam.

Hozzájárulok ahhoz, hogy a Cég megbízottja a mintavételezett hordókat a Cég egyedileg sorszámozott plombáival zárolja, valamint a Cég a saját laboratóriumában, szükség esetén külső nemzetközileg elfogadott laboratóriumban a jelen mézmintát előzetesen bevizsgálja/bevizsgáltassa. Kötelezettséget vállalok továbbá arra, hogy az előzetes laboreredmények megérkezéséig a vásárlásra felajánlott méztételt a Cég érdekében érintetlenül tárolom, azzal nem rendelkezem. Tudomásul veszem, hogy amennyiben az előzetes laboreredmények a fent említett élelmiszer biztonsági előírások megszegését bizonyítják, úgy a Cég eláll vételi szándékától, és ebben az esetben köteles vagyok a számlával igazolt laborköltségeket a Cég részére maradéktalanul megfizetni.

Negatív előzetes laboreredmény esetén a Cég fenntartja a méztételre vonatkozó vásárlási szándékát, a méztételt a telephelyére szállíttatja, ahol újból megminta és bevizsgálja. Amennyiben az utólagos laboreredmény is negatív, akkor a Cég a méztétel vételárának kifizetését követően a méztétel tulajdonjogát megszerzi. Abban az esetben, ha a beszállított méztétel utólagos laborvizsgálati eredménye nem felel meg a minőségi és a fent felsorolt követelményeknek, tudomásul veszem a következőket:

- A Cég a vételi szándékától eláll, így a méztétel a tulajdonomban marad. Amennyiben a Cég a méztétel vételárát az utólagos eredmény megérkezését megelőzően megfizette, úgy azt részére maradéktalanul visszatérítem.
- Kötelezettséget vállalok, hogy a felmerült és igazolt szállítási és laborköltségeket a Cég részére megtérítem.
- Amennyiben a laborvizsgálatok szermaradványt mutatnak a mézben, a Cég a hatályos jogszabályok alapján fog eljárni.

Dátum:

.....
Aláírás

Alulírott.....(név),
.....(lakcím)

felvásárló kijelentem, hogy teljes felelősséget – beleértve az anyagi felelősséget is – vállalok azért, hogy az aláírással lezárt mézminta üvegekben kizárólag a Cég számáraév hónapnapon, (név) termelő által felajánlottfajtájú ésmennyiségű mézből származik oly módon, hogy a mintavételezést a Cég által megkövetelt mintavételezési eljárásnak megfelelően végeztem el a fent említett termelő jelenlétében. Kijelentem továbbá, hogy a mézminta által reprezentált méz tárolására használt tárolóedényeket (hordókat) a Cég plombáival elláttam.

Dátum,.....

.....

Aláírás